

ט. נספחים:**א. שיחה עם שי, בן 24, בית הכרם, ירושלים**

אני בא מבית דתי מסורתי, אבל פתוח. אבא למד בחדר וגם אמא הגיעה מבית דתי, אך היה להם חשוב לקיים אורח חיים שלא יוגדר כדתי. גם להם, כמו לי ולשאר הילדים היו תנודות כאלו. בתקופות שונות לא הלכו לבית כנסת, או מיעטו ללכת. כל אחד במשפחה נמצא על מקום שונה בסקלה של קיום מצוות והדבר משתנה בין תקופות – למשל חלקנו נעים בין שמירה על כשרות מלאה לבין אי שמירת כשרות.

סביב השנה שעברת פטירת דודתי, אחותו של אבא, התחזק אבא והחל ללכת לבית כנסת לא רק בשישי בערב, אלא גם בשבת בבוקר. במקביל החל גם להניח תפילין.

החגים, כבסיס, תמיד נשמרו. גם מבחינת האחרים.

זה הרקע שאיתו הגעתי להודו. לבד. בגיל 22. הייתי שם חמישה וחצי חודשים. נסעתי בעקבות שירות צבאי עמוס. רציתי לצאת ולטייל. בהודו הדבר התאפשר מהבחינה הכלכלית. שוחחתי עם אנשים שהיו בהודו וגיליתי עניין גדול בתרבות ההודית ובחוויות שהיא מאפשרת. בעיקר שמעתי על הטקסים הדתיים ועל הפשטות הרבה שבמדינה. טיילתי לבד כחודשיים ואז פגשתי חברה טובה שהייתה בטיול ממושך. טיילנו יחד כחודש. היא חזרה לארץ ללמוד ואני נשארתי לחודשיים נוספים. במהלך הטיול המשותף הצטרפנו אל עוד זוג של חוזרים בתשובה מירושלים. נשואים. למרות שחברתי חילונית לחלוטין, היה לה נעים עם הפתיחות בבית משפחתי בארץ וכך גם במסגרת קיום המסורת ברביעייה שיצרנו.

לאחר שעזבה המשכתי לטייל לבד והגעתי לפושקר. לאורך הזמן, בשל המפגש עם זוג החוזרים בתשובה וגם בשל שיעורים בהם השתתפתי עוד בארץ (ב"שורשים" ובבית כנסת ישורון) וגם בשל פעילות שבה עסקתי עוד לפני הצבא שהביאה אותי לסף מוות, חשתי שכל הקשור לתחום החיבור לדת ולמסורת אינו פתור מבחינתי.

סביב הגיעי לפושקר הגיעו לעיירה גם שליחי חב"ד. הימים היו ערב חגי תשרי והם נזקקו לעזרה. אני שמחתי על היכולת לקיים את החג כהלכתו ובאווירה הרצויה ולכן גם שמחתי לעזור. לפני ההגעה לפושקר ערכתי טרק בן שבועיים עם תיירים שאף אחד מהם לא היה ישראלי ושמחתי על החיבור המחודש.

מראש תכננתי להישאר בפושקר שבועיים-שלושה ואני מניח שאנשי חב"ד זיהו את הצורך שלי בחיפוש תשובות. כך למעשה החלה שיגרה בת שלושה שבועות של שיעור יומי. השיעורים התקיימו גם כשהייתי היחידי שהגיע לבית חב"ד. והגעתי כל יום. לקחתי מהם כמה ספרים לקרוא. למשל "שיחות עם הרבי". בחב"ד לא קיבלתי אף ספר שעוסק ישירות בתשובה. במהלך התקופה הזו, שנמשכה כחודש ובמקביל לתקופת חגי תשרי, היה די טבעי שאעבור לגור שם. בבית חב"ד יש חדרים ומיטות וממילא שהייתי שם יותר ממחצית היום. הם גם ביקשו ממני עזרה עם הילדים הקטנים.

במקביל, כשדיברתי עם הבית ועם חברים בארץ, לא הסברתי בדיוק איפה אני נמצא ומה אני עובר. גם אבא שלי, שהוא האדם הקרוב ביותר לדת מבין כל קרוביי, לא היה רוצה שאחזור בתשובה בהודו. סיפרתי להם שאני נמצא בבית חב"ד ולומד, שמעניין, אך שלא ידאגו.

חשבתי שלא יהיו מרוצים כי יש סיבה שהדת בבית מתנהלת כפי שהיא מתנהלת – בדרך פרטית ואישית. נראה לי שלאבא לא היה טוב בחדר, במצב של כפייה. אולי זה אפילו מתחבר לדברים

שאמר לי פעם. טוב לו יותר עם המינונים שלו עצמו. אני הראשון מבין הילדים שיצא לטיול ארוך ואני גם הצעיר ביותר. גם ככה היו חששות שאחזור אחרת. אולי הפחד שלהם היה גם מתוך זה. זה פחד שהרגשתי למרות שלא דיברנו על זה. כשהבינו שאני באותו מקום ולומד, החלו לשאול אותי אם משהו הולך להשתנות. ביקשתי שלא ידאגו וששום דבר דרסטי עומד לקרות.

הייתי שותף לתפילה כל בוקר. התאימה לי התפישה של ללמוד ולהתחבר ושעלי לשחרר מחסומים. כדי לחקור משהו צריך להיכנס לתוכו. בטחתי בעצמי שאני יכול לא להישאב, אלא להישאר במידה מסוימת של אובייקטיביות למשך תקופת הבירור.

הבדיקה הייתה אמיתית. הרגשתי מסויג ואף פעם במהלך החודש הזה לא השתכנעתי שזהו אורח החיים שאותו אני מחפש.

דבר נוסף חשוב למשוואה – מאד חשוב איך ומי מכניס אורח לטורח החיים הזה. ייתכן שמישהו בחב"ד יכול לעשות זאת אחרת מהדרך שאליה נחשפתי בפוסקר. במקום שהייתי ודרך האנשים שפגשתי הפריעה לי האבסולוטיות. הקונטרסט בין הפתיחות מהבית, שהייתה מקסימאלית, לבין הקיבעון שלהם היה עצום.

הפתיחות היא זו שגרמה לי לשאול את השאלות מלכתחילה. לאנשי חב"ד היו נימוקים מדויקים ומוחלטים לגבי מה נכון ומה שגוי. היו בינינו הרבה עימותים ודיונים שהסתכמו בחוסר הסכמה שלי.

למה זה קרה דווקא בהודו? כי זו הייתה התקופה הכי נוחה לבדיקת הדברים מבפנים. זו תקופה שבה בדקתי דברים ויכולתי לחשוב הרבה על חי.

ב. שיחה עם שחר, בן 31, כפר שמאי, 2.11.2007

נולדתי בראשון לציון למשפחה חילונית לגמרי. אף פעם לא שמעתי בבית קידוש וכך גם הורי. סבא וסבתא הגיעו ארצה והחליפו את הקידוש באידיאלים אחרים. אדם צריך אידיאל. הם נעשו ציונים. אז הייתה מדינה לעשות. אפילו ביום כיפור נסענו באופניים.

בתיכון הייתי במגמת מחשבים. בשנת 1995 התגייסתי. לוחם בגבעתי, שלוש שנים. אחר כך יצאתי לטיול. היה 'מותר' לצאת לטיול. עבדתי חצי שנה, חסכתי כסף ויצאתי לטיול להודו. הייתי בצפון הודו חודש, נפאל חודשיים, טיבט, סין לאוס, תאילנד וחזרה לגואה בהודו. הייתי בגואה כמעט חודש וחזרתי ארצה. הייתי בארץ כמה חודשים ונסעתי לאוסטרליה ולפפואה, בערך לחצי שנה. יצאתי לטיול לבד. נחתתי בדלהי. הגעתי בלי יותר מידי תוכניות. רציתי לנסוע לצפון הודו. הדרום נשמע לי חום וסמים.

אתה יודע מה, במקום לספר לך עלי אספר לך מתוך סיפורי מעשיות משנים קדמוניות של רבי נחמן. יש כאן סיפור "מבן מלך ובן שפחה שנתחלפו" שהוא בדיוק הסיפור שלי. אומר רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום ש"כל בני ישראל מלכים המה והעכו"ם נמצאים בקרבנו".

בן המלך, ששקע לדיכאון נהה אחר שתייה וזונות. הרבי לא משקר. הוא כותב בדיוק מה קרה. ושם במקום הזה רצה בן המלך להישאר. השתייה והזנות זה כמו הודו. זה קרה לו אחרי שגורש ממקומו, לאחר מות המלך ונעשה נוקם באנשים.

ואני שואל למה אני צריך להילחם ולעשות צבא? תן להתפנן. גם אני נסעתי להודו מתוך לחץ החברה. אמרתי "עזבו אותי לשנייה". ואומרים חז"ל "מתוך שלא לשמו, בא לשמה"¹. בן המלך גם הוא הלך בשרירות לבו, התבאס על העולם. בסיפור כתובה האמת – צריך חופש. אבל מה זה חופש? אדם שאוכל המבורגרים כמה שהוא רוצה, זה חופש? זה חופש מדומה! זה חופש למראית עין. שיא הפנאן. לזה יצאתי, והייתי עבד של החופש המדומה. הייתי צריך לאסוף את הכסף לחופש המדומה. הנשמה כמהה לחופש, גם אם הוא מדומה. הנשמה של היהודי מצטמצמת דרך הרוח והנפש, אך היא גדולה מהעולם כולו. להניח תפילין ולהתפלל זה החופש האמיתי. עבורו צריך להצטמצם. להשקיע בבורסה אחת. זה סוד הצמצום. רבי נחמן הכיר אותי קודם. בגלל זה שלח לי את הסיפור הזה שאני קורא לך ממנו. שלח לי אותו אחרי כל מה שעברתי. בכל רע יש טוב ולהיפך. בחופש של בן המלך המדומה (זה שהיה בן שפחה שהוחלף) יש גם טוב. הוא יוצא לציד ובא למקום נאה. המקום הנאה זו הודו. על גדות נהר נפנה בן המלך לנוח. לעצור את העולם. אז עלה בדעתו כל מה שעשה והתחרט. אולם לא היה לו אף אדם שיוכל לדבר איתו על כך, הרי עתה הוא המלך. מאחר שנפלה עליו דאגה לא היה לו עוד צורך בטיול. בטיול יכול האדם, כמו "נהר המים" להרשות לעצמו שנייה לנשום. אבל גם אם הוא מגיע למסקנות מרחיקות לכת, כשהוא חוזר לעולם הזה יש לו עסקים שונים ואז הדבר "עובר מדעתו". הוא שוכח או אולי אפילו משכיח את הדבר. בן המלך של השפחה עבר מדעתו – השכיח מעצמו את כל מה שטרד אותו ברגע של מנוחה.

בן המלך האמיתי, שגדל כבן שפחה, בזבז את כל כספו. גם הוא, חסר כל, נשכב לנוח. בהתבודדות חשב על גורלו. הוא שואל "מה עשה אלוקים לי?". אם אני אכן בן המלך איני ראוי ליחס כזה ואם איני בן המלך, גם כן לא מגיע לי. נתיישב בדעתו בן המלך. הוא שואל את עצמו "האם התנהגתי נכון?". שאל והתחרט מאד על מעשיו. הייתכן שאני בן המלך שנולדתי למציאות כזו, שהתדרדרתי כך? "איפה בית המקדש? איפה ישראל? זו גלות גמורה. אולי הדבר נעשה בזכות גדלותו של האל ועלי לחזור לדרגתי ולמקומי ולא לבוא בטרוניה אל האל.

בן המלך האמיתי חזר למקומו לאחר הרהורי תשובה. בדיוק הלילה למדתי על הרהורי תשובה בליקוטי מוהר"ן ע"ב חלק א. בן המלך האמת חוזר לשכרות, אך מחשבות חרטה המשיכו לבלבלו גם בחלומות. זה סוד הבריאה – אמת – שהדברים באים על מקומם בשלום. האמת ניכרת מהשקר. כמו שכאדם פוגש את מי שתהיה אשתו, הוא מכיר בכך שהיא נועדה לו ומבדיל אותה מכל היתר. לשקר אין רגליים. לאמת יש.

כשנגעתי באמת הרגשתי אותה בוערת בי. קודם נגעתי באלף שקרים – יוגה, מדיטאציה ו...אתה רואה, אפילו השמות לא חוזרים אלי. רבי זירא בדרכו ארצה מבבל התענה 40 יום כדי לשכוח את התלמוד הבבלי². הנה גם אני – שכחתי את כל השמות ההודיים. מכל האליליות הזאת נגאלתי. זה הסוד.

בהודו פתאום ראיתי שכל מה שקורה לי זה כמו בקריאת שמע. ראיתי אחד. אחדות הפשטות. שבת. כל מי שפגשתי אותו – הכול בעצם אחד. זה נקרא השגחה.

הפה לא יכול לספר והיד לא יכולה לכתוב את שאירע. לא ניתן לתעד את החוויה הזו. נקודת המוצא היא בתת מודע. גם בלי לדעת את זה, יצאתי כדי לחפש. בארץ למדתי קונג פו, אחר כך

¹ ראה למשל: תלמוד בבלי, מסכת פסחים דף נ"ב, מסכת סוטה כ"ב ע"ב, מסכת סנהדרין קה ע"ב ועוד.
² ראה: תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא, דף פה ע"א.

עשיתי ויפסאנה ויצא לי להתנסות בעוד כמה דברים אבל לא נתפשתי. כי זה לא היה אמיתי. בדרך קיבלתי כמה ספרים חיצוניים. למשל "התקדשות" של אליזבת הייך. הספרים קצת פתחו לי את התודעה. לא היה לי ברור שיש מערכת חוקים סדורה שברורה לאדם מסורתי. אני הייתי גשמי. הדבר קורה שלב שלב. אחרי הודו חזרתי למדבר יהודה עם ספר תורה ושם מצאתי שיש בורא לעולם הפועל בתוכי. משהו מאחוריי הקלעים שמכונן את חיי.

הטיול נותן פתח. בשגרה הדברים קשים. בשגרה הכול נראה דומה. בטיול הכול חדש – חייבים להיות קשובים יותר. לא חושב שסמים עזרו לזה. גם לא לקחתי כימיקלים. זה פותח את אור הדעת ומכבה אותו מהר מאד.

למה הודו? בסוד ירידת ישראל למצריים. דווקא במקום הכי רחוק, שם נמצאת הקדושה הכי גדולה. היהודי בהודו מגיע לפנימיות הכי עמוקה.

בהודו חוויתי את החוויה ורק אחר כך התחילו הדברים להתעורר. יש לי חברים שחזרו לאותם סיבובים. אני המשכתי.

בהודו המשכתי בטיול. לא הייתי אפילו בבית חב"ד ומזל שלא הייתי ולא נפלתי ברשתם. בארץ, כשחזרתי, נרשמתי ללמוד רפואה סינית, למרות שאמא רשמה אותי ללמוד משפטים. הטיול, למרות שהוא חופשי, הוא בתחומי המותר והמקובל בחברה. גם הרפואה הסינית הייתה כזאת – הפנייה שלי בתוך המסגרת אל מה שיותר מושך אותי. היא גם עזרה לי. חשוב לזכך ולטהר את הגוף כדי להגיע להכשרה. בתום שנה הבנתי שאיני רוצה להמשיך בלימודים, אבל השכל תמך להמשיך כי הצלחתי. הייתי שרוי במאבק גדול בין השכל והלב והחושים. הכול היה בזמן קצר, היה צריך לשלם ולהירשם. הרמתי הנד ברקס, לקחתי תיק וירדתי לחצבה. לויפסאנה. זה הכניס אותי לשקט מרגיע ובדיעבד בלב לאותי – זו עבודה זרה. בקורס משתחוויים למורה או למדיטאציה או משהו כזה.

הרפואות והסמים מועילים, אך גם מזיקים. רבי מאיר הצדיק אמר על הרימון "תוכו אכל קליפתו זרק"³. צריך לדעת מה לקחת. אני לא הייתי בקיא כמותו.

אחרי קורס הויפסאנה הייתה לי התרסקות. הייתה מציאות שנחשפתי אליה שלא יכולתי להכיל. אבל לפני ההתרסקות נזכרתי בהכול. בירושלים, בארץ, בזה שאני יהודי. הקדוש ברוך הוא ראה כמה אני מנסה. הרי כבר בראשון לציון היה לי בית כנסת מול הבית, מעבר לכביש והייתי צריך לנסוע עד הודו. השם נתן לי מתנה. המדבר דיבר אלי. באותו מקום שבו גם דיברו הנביאים על בית המקדש. הבנתי שהשבילים שאני מחפש אינם בפפואה, אלא שבילי ישראל הקדושים. אז עוד לא היו לי כלים להכיל את הדברים בגלל הגלות הנוראה.

פגשתי חבר, ליאור, שעכשיו הוא בהודו דווקא, עושה נפשות. הייתי בבית, שבור. כמה חודשים הייתי ככה. כמעט לא דיברתי עם אף אחד, גם לא עם ההורים. ואז יצאתי לטיול, בטרמפים. אם קודם נסעתי למדבר, עכשיו נסעתי צפונה. פגשתי מעגל מתופפים לבושים לבן וליאור היה אחד מהם. באותה תקופה הוא התחיל להתחזק. התחברנו יחד. לא למדנו תורה, אבל קיבצנו נדכים. בפסטיבל 'בראשית' עשינו מתחם מתופפים עם דגלים מכל העולם. בסוף הפסטיבל העמסנו את כל הדגלים על האוטו ונסענו. בדרך כ-ו-ל-ם עפו חוץ מדגל ישראל. רמזים, אתה מבין. כל הזמן קיבלנו רמזים. אחרי השבר כמעט לא דיברתי. הייתי בעיקר בהקשבה. גם שליח של הרב מיכאל

³ ראה תלמוד בבלי, מסכת חגיגה, דף טו ע"ב.

גולומב בא לפסטיבל 'בראשית' במגידו ודיבר דיבורי תודה. זה היה קול רענן. לפני ראש השנה נתן לי תפילין וציצית מול ארון הקודש והבנתי שאני רוצה להיות יהודי, למרות שאיני יודע מה זה. כך הגעתי לחברון, דרך השליח של הרב מיכאל גולומב.

בחברון שמרתי שבת פעם ראשונה. אצל סיני, זמר, שגם הוא היה בפסטיבל והזמין אותי לביתו. כך התחלתי להתחזק. קראתי מליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות של רבי נחמן, קצת ב"השתפכות הנפש". בעיקר ספרים של רבי נחמן וגם תנ"ך. לא קראתי הלכה ולא גמרא – רק ספרים של רבי נחמן.

בספרים של רבי נחמן ישנו האור שהקדוש ברוך הוא גזר לצדיקים לעתיד לבוא. האור הגנוז נגיש לנו בזכותו של רבי נחמן שכתב את הדברים עבורנו. עובדה, אפשר להבין את הספרים הללו בקלות. גמרא נראית כמו סינית.

רבי נחמן נותן טיפול נמרץ ומפנה לתורה. כמו שאדם חולה צריך לאכול. חולה לא יכול לאכול. ולכן רופא נותן לו תרופה כדי שיוכל להתחיל לאכול. רבי נחמן הוא התרופה. בטיול שלי הבנתי שאין מקרה שיש בעל בית שמנהל את העניינים. השאלה היא רק איך אני מגיע אליו ומה הקשר שלי איתו.

בהתחלה הייתה לי אמת – שאני יהודי, אך לא הייתה לי אמונה. הייתי מיואש. אמת בלי אמונה אינה שלמה. אמת בלי אמונה היא רק חלק מהמציאות. את האמונה קיבלתי בדרך – זה קורה דרך שליחים שונים בדרכי. למדתי בישיבת תקוע חצי שנה – תורה, תפילות, מצוות ואחרי חצי שנה פגשתי את אשתי.

למה הודו? בהודו יש רוחניות Out in the open. שם למדתי שיש אמונה. גם להודים יש תפקיד בבריאה אבל זה תפקיד שונה. עניי עירי קודמים.

ג. שיחה עם אלעד, בן 26, הר הצופים, ירושלים, 7.11.07

אני בא מבית שבו סבא וסבתא היו דתיים. ההורים מסורתיים. מסורתיים בשפה שהתנגדתי לה תמיד. כלומר, מסורתיים בשפה שנוחה להם. כוונתי שאבא עשה קידוש בערב שבת ואחר כך הייתי יושב איתו לעשן סיגריה. ההורים אף פעם לא התפללו. כלומר מסורתי במובן מאד Light, יותר חילוניים ממסורתיים. אני זוכר ויכוחים עם אבא בערבי שבת. הוא ביקש ממני לשים כיפה לצורך קידוש. סירבתי. הוא ביקש ממני לכבד את הקידוש ונהגתי לומר, בדיוק כך אני מכבד; שואל, מתעניין, אבל לא שם כיפה. גם היום, למעשה, אני מחזיק בדעות הללו. אני חושב שמבחינת דעות לא עברתי שינוי גדול. מה שהשתנה זה עניין האמונה. מבחינתי, או שאני חילוני, או שאני דתי שמקיים מצוות. נהגתי כך לא מתוך אנטי – לא כמו אורי זהר. ואם קרה משהו שגרם לשינוי? אם אני מתחרט על משהו? – לא, החיים היו טובים גם קודם.

לפני כשבע שנים, עוד כשהייתי חילוני קניתי ספר של ישעיהו לייבוביץ' – מכתבים. את הספר הזה אני מבין רק היום. קניתי כי שמעתי שדעותיו פרובוקטיביות והתעניינתי. אני מאד מזדהה עם תפישת עולמו, אך לא עם הכול. קשה לו עם החסידות ואני דווקא אוהב אותה.

לפני חמש שנים אחי הגדול חזר בתשובה. הוא לא שחור, כמוני, אך יותר דקדקן ממני בקיום מצוות. אני חזרתי בתשובה לפני כשנה.

חשוב לי להדגיש שאינני שולל את אורח החיים החילוני. איני רואה בחיים החילוניים שלי תקופה אפלה וחשוכה או בור תחתיות שנחלצתי ממנו. להיפך. אלו היו חיים יפים וטובים ואין בי כל חרטה.

גדלתי בחברה קיבוצית. בתיכון ואחרי הצבא הייתי בקיבוצים עין החורש ומעגן מיכאל. רוב חברי הם קיבוצניקים. עבורם הדת נתפשה תמיד כדבר בזוי. חלוקה של "הם" – כלומר ש"ס ואנחנו. לא היה לי כל מושג מהי יהדות, מהי תורה, מיהו הרמב"ם. אפילו בגרות בתנ"ך לא עשינו. נתבקשנו לכתוב עבודה במקום בחינה. בראיה לאחור זה משהו שאיני אוהב בחילוניות, אך גם בחיים הדתיים. הפחד מלדעת. תנו לי להכיר, ללמוד ומתוך זה לבחור.

להודו הגעתי כאדם בוגר. לא מיד אחרי צבא. נסעתי בגיל 24 וחצי להודו, בעיקר בשביל טרקים. הודו עצמה הפחידה אותי – כמויות הישראלים ואווירת הסמים הרתיעו אותי. לכן התחלתי את הטיול בנפאל דווקא, כי מהודו עצמה נרתעתי. הגעתי כדי לטייל ולהכיר תרבות. חשוב לי לומר, למרות שאיני יודע אם זה חשוב, שאפילו היום יש לי קצת רתיעה מהעיסוק הרוחני. כזו הייתה הגישה שלי גם ביחס למדיטאציות שונות, לויפסאנה וכו'...היום לא הייתי אומר זאת.

ברמת האנקדוטה, את הטיול התחלתי עם ארוחת שרימפסים. לא שמרתי אף מצווה בתוך תפישה שאין לי כל קשר לזה. מעניין כתחום עניין, אך לא מתוך משהו שאני מוכן לקבל על עצמי. באופן אישי, מחב"ד מאד נרתעתי. גם היום. אני חש זרות וניכור כלפיהם. שאנחנו אומרים את אותן מילים בתפילה, אך בה באותה עת מתכוונים לדברים שונים. היה לי קשה איתם גם בטיול. יש מקרה אחד שאני זוכר במיוחד – לקראת סוף הטיול. בערב ראש השנה, סביב התקופה שהתחלתי לשמור מצוות, נכנסתי לבית חב"ד בפושקר בלי כיפה וגורשתי. מבחינתי, הרגשתי שהם עושים לי עוול. אז התפקחתי לחלוטין מכל המלים היפות והבנתי שכל הכנסת האורחים שלהם אינה אמיתית. גם טענות אחרות שלהם שהושמעו באותו ערב, שלנשים אסור לשיר מחמת "קול באישה ערווה", לא מקובלות עלי ואני מתנגד להן. נשארתי מעבר למפתן הדלת והתפללתי לבד. אחד מאנשי חב"ד אמר לי "כשאתה הולך למקדש הינדי אתה חולץ נעליים, נכון?". עניתי לו "נכון, כי זה זר לי. לא נוגע לי. לכן אני עושה זאת". כשהוא תיאר את האופנוענים שבאים וחובשים כיפה עניתי לו שמבחינתי זו זרות מוחלטת. הם הרי מגיעים מתוך סקרנות ואילו אני הגעתי כדי להתפלל. לא כדי לצפות בהם מתפללים, מתוך סקרנות. אני באתי ממקום רגשי. אני מתעניין בהינדואיזם ובבודהיזם, אך שוב – הן אינן שלי. לכן לא הסכמתי לחבוש כיפה, בעוד שבמקדש ובמסגד אני נוהג לחלוץ נעליים.

אני בעד שהכתובת תהיה על הקיר. שישמו בבית חב"ד שלט מפורש. שלא תהיה ליברליות למראית עין וסנקציות שמוטלות מיד כשנכנסים בשערי המקום.

אם היה לי מחזור חגים ושופר הייתי עושה חג בעצמי. גם איני יכול לשאת את יחסם להודים. מבחינתם המקומיים הם עכו"ם, עובדי עבודה זרה בעוד הם עצמם תופשים את עצמם כמביאי הגאולה ואור לגויים.

תחילת התהליך היא כנראה באמצע הטיול. כבר בתחילת הטיול התחברתי עם אנשים דתיים והלכתי איתם למסעדות צמחוניות שבהן בחרו לאכול מחמת הכשרות. נקודת המפנה הייתה קשורה לבחורה שהכרתי בטיול. קרליבכית אמריקאית. הפכנו זוג ונשארנו יחד שלושה חודשים, מתוכם כחודש וחצי בלדאק שבצפון הודו. שם הייתה נקודת המפנה. לראשונה בחיי שמרתי שבת - בגללה. זו לא הייתה דרישה שלה, אלא רצון שלי. זו הייתה בחירה שלי להזדהות איתה ולהיות

איתה. שמרתי שבת מתוך עקרון זוגיות ולא מתוך תפישה אמונית. בלדאק הגעתי ל'בית היהודי' ואותם, בניגוד לחב"ד, מאד אהבתי. לשיעורים שהועברו שם פחות התחברתי. האנשים היו מאד טובים. חשתי שאין רצון להחזיר בתשובה, הגם שכיום אני יודע שזה אחרת. הרגשתי שהמקום הרבה יותר פתוח מבחינה דתית. גם כשיצאתי משם, אחרי הרבה שיחות ומחשבות, לא יצאתי משוכנע או דתי. התייחסו אלי כאל מי שבא לטעום וזה התאים לי כיוון שזה מה שחיפשתי. באתי להכיר ולטעום, אולם לצד זה היו לי שם ויכוחים בנוגע למעמד האישה, אידיאולוגיה ותפישת ארץ ישראל.

בשלב מסוים, אחרי שלושה חודשים אינטנסיביים, נפרדנו החברה ואני. הבנו שהפערים בינינו הם גדולים. מבחינתה הייתי חילוני. הצהרתי שכוה אשאר והצעתי לה להקים בית מעורב. לא שללתי את הפיכתי לדתי, אך לא הבטחתי זאת ולא ראיתי בכך דבר שעתידי לקרות בקרוב. דווקא כשנפרדנו, כשהיא נעלמה מהרקע, היה לי קל יותר לשמור מצוות. תוך זמן קצר התחברתי עם זוג דתי. הם הפכו לחברים טובים שלי, גם ביום, ואיתם חוויתי דברים טובים מאד. גם עם תפישתם הדתית איני מסכים לחלוטין, אך התחברנו. הם לא ניסו להחזיר אותי בתשובה ועשינו שבתות מאד יפות יחדיו. לבד, ללא חב"ד וכדומה. כחברים.

לא התפללתי אז, רק שמרתי שבת ופתאום שמתי לב שבפעם הראשונה אני בנוח לשמור שבת בעצמי ולעצמי. לא בשל בת זוג. כשנפרדנו, שאלתי את עצמי את עצמי אם אמשיך לשמור שבת לבדי או לא. כיום אני שואל גם האם הייתי ממשיך לשמור שבת אלו לא הייתי פוגש בהם? הדילמות הללו היו לגבי השבת הראשונה לאחר הפרידה. כשפגשתי אותם, עוד באותו שבוע, היה לי ברור שאשמור. היו לנו הרבה "חוויות הודו" משותפות. העפלנו לגנגוטרי, מקורות הגנגס, מצאנו שם גופה בקרח ועוד..

בפרידה מהם, בהארידוואר, החבר נתן לי את הסידור שקיבל במתנה מסבא וסבתא שלו. עד היום הוא אצלי, נושא את ההקדשה עבורו. אמרתי לו שאיני מתפלל והוא השיב "אם תרצה – תוכלי". זו הייתה מתנת הפרידה שלהם ממני. הוא נשאר בלי סידור. אני זוכר את עצמי יושב לבד וקורא במילים. לבד בחדר, לא בבית חב"ד או ב'בית היהודי'. סקרנו אותי המלים – מה כתוב.

בשלב הזה התחלתי לתכנן את חזרתי ארצה ולהכין את החברה בבית שעברתי משהו עם הדת. אני חושב שהאמירה לחברה, ההוצאה ממני החוצה, היא רגע הפיכתי לדתי. כתבתי שהתחלתי לשמור שבת ושכנראה אמשיך עם זה גם בארץ.

החזרה לארץ לא הייתה מורכבת מהבחינה הדתית. חזרתי ביום חמישי ולמחרת, בשישי, החברים רצו שנצא יחד לשתות. אף אחד לא הבין מה קורה, גם אני לא. הודעתי שאני הולך לבית כנסת. לראשונה הנחתי כיפה, בלית ברירה, כי הבנתי שלא יקבלו אותי אחרת.

היה לי מאד קשה עם היחס בארץ – הנוקשות. "או שתהיה פה או שאל" – תחושת דיכוטומיה קשה. דווקא פה הייתי צריך להכריע באופן סופי, הגם שאת התהליך עברתי בהודו.

הסביבה בהודו מאד סובלנית כלפי התהליך – פה אין לזה מקום וזמן. בהתחלה הנחתי כיפה רק בשבתות ובימות חג ובימות חול הלכתי ללא כיפה. גם היום, למרות שאני חושב כיפה, אני לא מייחס לך חשיבות רבה.

אני לאו דווקא שם את הדגש על הודו. נכון שבהודו עברתי את התהליך. אבל אני חושב שאלו הייתי עכשיו ארבעה חודשים במזרח הרמון לבד או עם חברים, הייתי עובר את אותו תהליך. מדובר בחוויות מנתקות. שמנתקות מהסביבה. "הייתי מגיע לאותו דבר", זו ספקולציה. איני

יודע. בטיול לא הייתה לי אבן בוחן קבועה לציד. הלבד איפשר לי לפעול ללא ביקורת שלילית, כמו שהייתה כשחזרתי הביתה. כשנאמרו סביבי משפטים כמו "נדפק לך השכל", "הלכת לאיבוד", "אתה מבולבל, זה יעבור". בכל מקרה, אם נחזור להודו, נוצרת בה תחושת זרות גדולה שמחדשת ומחזקת את הקרבה. בהודו היהודי חש כמו גר. תחושת הגרות היא משמעותית.

מבחינתי, אף אחד לא עיוור אותי או סימא את עיני. להיפך. הממסד הרבני מרתיע אותי. יש לי סלידה ממנו ומבתי כנסת. כששואלים אותי מה בהודו גרם לזה, אני תמיד אומר שזו לא התפכחות ולא "אור בקצה המנהרה" זה נובע מהסביבה הדתית - הישראלית שבה הקפתי את עצמי ומהחברה שהייתה איתי, שהיום אגב איני בקשר איתה. היום יש לי חברה חילונית למהדרין.

מאד קשה לי כאן עם החברה הדתית. אני תופש את עצמי כאדם דתי שמקיים מצוות בחברה חילונית. אגדיר זאת אולי כאמונה בודדת. קצת אנטי ממסדי, אך לא לשם האנטי. בשלב מסוים הסביבה הגדירה אותי. אני נתפש כדתי בשל עיסוקים. נשאבתי לזה, אומנם מבחירה. ההגדרות היו יותר חיצוניות מאשר שלי.

אותה אמונה היא אולי פרי חוויות רגשיות. ישנה חוויה שזכורה לי מאחד מערבי שבת בלדאק. ושוב – חשוב לי להדגיש – זה לא קרה בפעם אחת. אצלי זה לא היה כמו שמתאר אביתר בנאי, שבלילה תל אביבי אחד הבין באיזה ביב הוא נמצא והתפכח. עבורי זה מכלול מתמשך של חוויות. זו חווית התפילה, שפותחת. שהלב שלי מתמלא ממנה. כשהייתי בטרק וחשבתי על החברה שנפרדתי ממנה עלתה בי המחשבה "עמך – עמי". הרגשתי שאני רוצה להיות שם ברגע מסוים ולא ידעתי איך⁴. באותו ערב שבת בלה, לדאק, ירד גשם כבד. היו הצפות גדולות, גשרים קרסו וחומות לבנים התמוטטו. הנהר שבין לה לכפר צינגספה שבו התגוררנו אז הלך והתרחב. הייתה אווירה כללית של הסגר כי כל הדרכים נחסמו.

הלכנו לזוג חברים לקבלת שבת ובשלוש בלילה יצאנו חזרה למלון. קלטנו שהכול חשוך לחלוטין וסגור. שאין נפש חיה ברחוב. בגלל השבת לא היה איתנו פנס והכול היה מוצף. תחושת חוסר האונים הייתה גדולה. ניסינו לנווט דרכנו ולא הצלחנו. הדרך העוקפת לגשר שקרס הייתה הקשה ובלתי עבירה. במקרה נתקלנו בקבוצת שוטרים שעסקה בשיקום נזקי השיטפונות. חברתי פנתה אל אחד השוטרים, שהיה עם פנס ואמרה לו שאנו זקוקים לעזרה. הוא סייע לנו ולבסוף הגענו לגסט האוס. אבל אז גילינו שהכול חשוך לגמרי ולא יכולנו לפתוח את מנעול המספרים (שבו השתמשנו כדי לא לטלטל מפתח בשבת). ניצבנו מחוץ לדלת הנעולה אולי חצי שעה. היה בינינו ויכוח את מי להעיר. הרגשתי שהויכוח לקוח מתחום ההלכה ולא רק ביני לבנינו, אלא על תפישות. הויכוח נסב על השאלה את מי להעיר. היא אמרה שצריך להעיר את בעלי הגסט האוס. אני אמרתי שצריך להעיר זוג חברים, ישראלים חילונים, שישנו בחדר סמוך. למה שלהבדיל בין גויים ליהודים חילוניים, שמבחינתם יהדותם היא בעל כורכם.. בסופו של דבר שמענו מים מורדים בשירותים. בחור אוסטרלי יצא משם עם נר והיה לנו כגואל. ממנו ניתן היה לבקש עזרה. הוא היה ער ולא היה יהודי והגיע ממש בזמן. אותו אירוע חידד לי את אווירת השבת. ה-high של ההתכנסות והתפילה בשעות השקיעה וה-down של שלוש בלילה. אני חושב שאילו הויכוח היה נמשך, הייתי מדליק את האור בעצמי. מתוך אותה תפישה של מדוע להעיר אנשים? זו לא הייתה

⁴ תחושת מבוכה זו מקבילה באופנים מסוימים למצב אותו מתאר בחיי למבוא של "חובות הלבבות".

חוויה אמונית ממש, אלא חוויה קשה ויפה עם הדת. אהבתי את הדבקות של חברתי. בעוד אני בחרתי בדרך הקלה – שאדליק את האור או שחברים ידליקו את האור היא בחרה לקיים את המצווה עד סופה. הטוטליות שלה, למרות שהייתה כרוכה בהפסד וחוסר נוחות מצאה חן בעיני. הבנתי מהי אמונה לשמה. אמונה שמתקיימת לא מתוך נוחות.

עד אותו רגע שאלתי את עצמי מדוע אני עושה זאת. כי נחמד ומעניין אותי או כי אני באמת מאמין? הרי אם אושיב אותך במגרש כדורגל, תחווה משהו. כך גם בית כנסת. התפילה מרגשת. איני חושב שזה קושר למיסטיקה ולמקום שבו עוסקים בענייני דת. זה קשור לכל מקום. כל מקום והחוויות הנוצרות בו, כך אני חושב.

היה לי דו-שיח פנימי שנסב על מה בין אמונה לשמה לבין אמונה שאינה לשמה. החיבור הרגשי שלי את הדת והתפילה היה קיים. האווירה הדתית ושמירת השבת היו נעימים ונחמדים לי. לא חוויתי חוויות בלתי נעימות. לא הרגשתי שאני עושה ויתור גדול ושאני נתון לתובענות גדולה.

עד אותה נקודה שבה היה לי לא נחמד וחוויתי חווית אמונה לשמה – תוך הקרבת הנוחות. גם כשלא טוב, גם כשמפסידים. אני מאמין גם כשזה לא נוח, גם כשאני רעב ואוכל מזון פחות טוב. חברתי הייתה הפלוגתא שלי, מעין מראה לקונפליקט הפנימי שלי. כיצד אני לוקח את הדת? כחוויה או כמכלול שלם שאני לוקח או לא לוקח. איזה דת אני רוצה לעצמי?

גם היום איני מקיים את כל המצוות, מקבל את עולם ההלכה ואת העולם הדתי, אך לא מתפלל ערבית ולא מניח תפילין. השאיפה היא להגיע לשם. אולי באותו ערב שבת הבנתי שעלי לקבל החלטה. היה לי קשה עם הפולקלור. היה לי קשה עם השאלה למה אני עושה את הדברים. למה שומר שבת ולמה מקפיד על דיני כשרות? האם אני באמת מאמין? התשובות הגיעו אלי רק בארץ. השאלות והעימות הפנימי נוצרו ועלו בהודו.

כתבתי הרבה אז, דברים שהם עירוב של קודש וחול. הרגשתי קרוע בין העולמות. התחושה שאמונה, גם במחיר נוחות – אמונה לשמה, היא נחלתי ולא רק כמראה, הייתה קיימת אולי כבר בשבת הראשונה בארץ. כשעשיתי צעד ולא נסוגתי ממנו למרות האופן שבו הסתכלו עלי ולמרות הקנאה המסוימת בחברי המבלים ותחושת הלבד. אבל כמו שכבר אמרתי, קשה לי לשים את האצבע על משהו מסוים. החברה בארץ שיקפה לי במה אני בוחר ומה אני בוחר שלא לעשות גם במחיר ניתוק.

בשולי מהודו היה לי ברור לי ברור שיש דברים שאני עושה ויש דברים שלא. זכור לי אפילו קושי בבחירת מסעדה עם חברים. פתאום צריך לברר אם המסעדה כשרה. החזרה הייתה קשה ועדיין קשה. עדיין יש לי קונפליקט גדול עם העולם הפנימי והדתי. להיות אדם דתי, שומר מצוות ובמקביל לשמור על אותו אורח חיים שאני אוהב.

הגרעין נשאר. לא הפכתי מאדם פורק עול ופוחז לאדם חרדי. בחרתי ללמוד באוניברסיטה ולא בשיבה. בחרתי לקרוא בעצמי ולא ללכת בדרכו של רב מסוים. בחרתי הרבה בחירות לא פשוטות ומזה אני מבין אולי שאני מקיים את אמונתי לשמה. לפחות כשאיפה.

היום יש לי סלידה גדולה מספרי חזרה בתשובה. כשנתנו לי ספר שנכתב מפיו של רבי נחמן בבית היהודי, הרגשתי שיעובדים עלי. שהדת מוצגת בו באופן מאד יפה ואיני חושב שזה כך. אני חושב שהדת קסומה ויפה, אך רוויה בצדדים קשים. הספרים נראים לי כמציגי תמונה ורודה ולא מאוזנת. השפיע עלי לייבוביץ', שקראתי אותו לפני ואחרי וגם מעט במהלך הטיול – דרך האינטרנט.

מאד התחברתי לחסידות קרליבך, לפחות בשעתו. היום יש לי הסתייגויות מהם. הרגשתי שזה שילוב מוצלח בין תפישת מצוות ואמונה דתית לבין הרגשה טובה. שילוב של תפישה חסידות עם תפישה רמבמיסטית – תפישה חווייתית של שירה ונגינה. הרבה רגש עם קיום המצוות. אני מנגן ומתחבר למוזיקה באופן אישי. החיבור למוזיקה של חסידות קרליבך היה חזק מאד. חבר נתן לי לשמוע שיר שתפס אותי. התחלתי לשמוע מוזיקה דתית יהודית שמאד התחברתי אליה. זהו פתח עדין לכיוון האישי שלי. אולי זהו חיבור חווייתי נוסף, שבו אין מקום לאינטלקט. דרך המוזיקה. החיבור ליהדות קל יותר מכיוון המוזיקה. כבר בהודו מצאתי את עצמי לא אחת בוחר לשיר שירי דת יהודיים.

אני זוכר חוויות מבית סבא – בית כנסת ועוד. אלו חוויות קשות ונוקשות שנלווית להן תחושת זקנה. המוזיקה באה ממקום אחר לגמרי. חסידות קרליבך הכי קרובים אלי היום. והיום אני דווקא חוזר למסורת, מוריד את חוקי ההלכה. אוהב לקחת את הדת בתוך קונטקסט של חברה. למשל – לא לשמור נגיעה. אני נותן נשיקה וחיבוק. הלכות חברתיות מסוימות אני מניח בצד לפי תפישת העולם שלי. כך גם קרליבך ולכן אני קרוב אליהם, חרף שמרנותם בדברים אחרים.

ד. שיחה עם טל, בן 24, רוממה, ירושלים, 13.11.07:

בעלי תשובה עושים איזון של החיות תוך הקפדה על הדרך הישרה. גדלתי בגבעת זאב. למדתי במכללת 'אורט' בירושלים והתגייסתי לגבעתי. הגעתי לפלחה"ן. הייתי בתקופת כל המבצעים הרציניים בעזה. באותה תקופה קרה ביחידה שלנו אסון הנגמ"ש. ב-3 חודשים נהרגו לנו שמונה אנשים. יותר מעשרה אחוז מהפלוגה. יצאתי לקצינים. סיימתי את הקורס בהצטיינות ונעשיתי מפקד צוות לוחמים. אחר כך הייתי קמב"ץ והשתחררתי. ארבעה חודשים אחרי השחרור טסתי להודו. בכוונה טסתי לבד. כדי לשמור את כל האופציות פתוחות יותר. אני מאד איש של חברים. ירושלמים. חברים זה חברים. עד הסוף, אבל לשם רציתי לנסוע לבד. מגיל מאד צעיר, אולי כבר מכיתה ח' רציתי לטוס להודו. בתיכון ראיתי "אופטימיות קוסמית". משך אותי החיפוש אחר האמת. אני איש פתוח. חשבתי לעצמי – אולי באמת קורים הדברים שמספרים עליהם? – יוגים שעפים, מגידי עתידות. תמיד סיקרן אותי מה שיש שם. הכוח שמעבר למודעות. שמעבר. ויצאתי לחפש. בצבא התחלתי לקרוא את "הנזיר שמכר את הפראי שלו", "מר ורטיגו", "חוכמת הבייגלה", "באדולנה" ואחרים. ספרים של חופש. מגיל צעיר הייתי שואל שאלות. למשל: "מה זאת אומרת אינסוף?" התעניינתי, בדקתי, חיפשתי. דברים שעברתי בצבא פתחו אותי עוד יותר להתבונן – האובדן שחוויתי והעובדה שניצלתי כמה פעמים מנס. חבר שלי נהרג בתאונת אימונים. כשזה קרה פתאום כולם תפשו והבינו. אמרנו "הכול חארטה". הכול פתאום נראה שטותי וסתמי. הריבים, ההתעסקות עם הטפל. באותו רגע שזה קרה כולם הסתכלו אחרת על החיים. כולם קיבלו הבלטות אחרות, אבל לא כולם המשיכו עם זה. באותו רגע זה עשה משהו. לאנשים היו חוויות ומחשבות מעניינות שנטשו אותן. כמו מישהו שיוצא עם מרצה לטיפול בכעסים. עם הפגישה איתה הוא משדר רוגע ואומר לכולם שהו אלא כועס. אבל אחרי יומיים...לא הכול נשאר.

יש חברים בבית שחזרו בתשובה, במקביל ובעקבותיי. הספרים הראשונים שקראתי היו בהכרח לא מהיהדות. מה שכן, מהחודש השמיני לשירות הצבאי התחלתי להניח תפילין. מסורת ירושלמית כזאת. קרבה למסורת. ויתרתי על זה בזמן שאנשים ניצלו את זה לרעה – להשתמש מעבודות. אחר כך הקפדתי. אף פעם לא התעמקתי מעבר.

במשמעות. גם הדתיים כיפות סרוגות, ברובם (יש כאלו שחזקים), אף פעם לא מושכים התעניינות. לא שואלים אותם שאלות. הסיבה העיקרית היא כי אין להם את זה. בתור בעל תשובה אני יכול לומר שאין להם את חיות התורה. הם חסרים אור שמושך, לעומת האנשים בהודו שעוררו דברים מאד מעניינים. וכך נשארו התפילין לבד.

הדתיים בצבא לא שמרו נגיעה, שמעו שירים לועזיים, קללו ובשבת לא. בשבת לא הדליקו אור. אחרי שהשתחררתי הייתה לי המון התבוננות על החיים והמון אנשים חדשים שהכרתי – סוגים שונים של אנשים מכל הארץ. ההתבוננות שהתרחבה. חבר הכי טוב שלי מהצוות היה גויי רוסי שהתגייר בינתיים.

כשהשתחררתי, לקחתי קורס קצר במרכז לקבלה. התחלתי בערב פתוח, ראיתי שמעניין ונשארתי. הקורסים היו מבוא לקבלה וזוגיות. מכל מפגש יצאתי בעננים. פתאום ראיתי שכל מה שלמדתי הם אומרים לי את זה, רק יותר מסודר, עמוק ומחובר. זו יהדות. מחובר, הכוונה שהדברים שאספתי מספרים שונים התחברו למערכת אחת שמתחברת למכלול אינסוף.

אנשים שואלים למה כל ההגבלות הללו? אנשים לא מבינים שזו המערכת היחידה שמשחררת ופותחת את כל הגבולות. זה הסוד. הגבלה לצורך פריצה.

עשיתי את הקורסים הללו. גם קראתי קצת בודהיזם. עם המטען הזה טסתי להודו. לא הייתה לי תוכנית. החלטתי שאני זורם עם כל הכסף של הקבע – לשנה ומשהו. בעיקר הודו ומשם לטיבט והלאה מזרחה – ויאטנם, קמבודיה, לאוס.

שאלו מתי אחזור ואמרתי – כשיגמר הכסף. לקחתי ספרים וכלי כתיבה ויצאתי למצוא את האמת.

איך שנחתתי בבומביי, פגשתי ישראלים מעניין והחלטתי לנסוע אחריו לפושקר. הוא עצמו שינה את כל חייו בהודו – אחרי שנפרד מחברתו. אני אוהב אנשים שיכולים לראות משהו חשוב ולהשתנות על פיו. הנסיעה מבומביי לפושקר ברכבת הייתה מעניינת לאללה. דיברנו הרבה. בפושקר כל הישראלים היו על סמים וזה תמיד הגעיל אותי. זה נראה לי כמו השלמה של חוסר רוחני. גם במסיבות לא לקחתי אף פעם כלום ותמיד חשבו שאני הכי דלוק. פשוט ידעתי ליהנות.

איך שהגעתי לפושקר נפגשתי עם חב"דניק שהציע לי להניח תפילין והזמין אותי לשיעור ערב על תורת הסוד עם ארוחת ערב. הלכתי לארוחת הערב. היה אוכל מדהים. ישבנו ודיברנו קצת. הגעתי מאד בקטע של "אתם דתיים שלא יודעים כלום. אני למדתי קבלה". אחר כך הוזמנתי לשיעור למחרת – על עשר הספירות. זה הדבר הכי מדהים שיש. המערכת הרוחנית של העולם. במרכז לקבלה דיברו שצריך לעבור הכנה אדירה כדי ללמוד אותן והנה פה ישר לימדו. באתי עם אגו שאני מבין ושאלתי איך הוא מדבר על זה ככה?

פתאום ראיתי שהאיש מבין והתחלתי להגיע בערבים. היה שם אוכל ממש טוב. זו אחת הדרכים למשוך מישהו בתשובה. מהגסט האוסים נגעלתי כי כולם עשינו והיו משועממים – הפילו ראשים. אני רק חיפשתי שיהיה לי עוד זמן.

יצא לי להיות שם כמה ימים ברציפות ואחר כך נשארתי לפורים. היו לנו המון המון ויכוחים. הוא תותח. עבר כל כך הרבה שמכיר את כל השאלות מראש. הוא שאל אותי אם אני מחפש את האמת. אמרתי שכן והוא אמר "לא מספיק ללמוד. בוא לחוש את זה. תחיה את זה. תאכל אוכל כשר." ועוד. שאלתי את עצמי, אוותר על הכול? מסעדות, בחורות? אבל אם זו האמת – זו האמת! מה אני בכלל מתבלבל?

אמרתי לו שרק הגעתי להודו, שאצא לשבועיים ואחשוב. השארתי בבית חב"ד חלק מהדברים וחזרתי אחרי שבועיים. חזרתי לפושקו ונכנסתי לאורח החיים שלהם – בבוקר קמים, טבילה במקווה, נטילת ידיים, הנחת תפילין, יושבים ולומדים, אוכלים אוכל כשר. אוכל כשר מאד משפיע על הרוחניות. מזון לא כשר פוגם ברוחניות ולא מאפשר לנו לקבל. על החזיר כתוב "ואכלתם ונטמאתם" ובגמרא כתוב "אכלתם ונטממתם"? יש כאן שורש רוחני שנכנס לא טוב. זרמנו. היו עוד כמה שהגיעו בנפרד וכבר חזרו בתשובה. כל היום הייתי יושב ומתעניין. היו הרבה חברה שקפצו לבקר. פסח הגיע והתכוננו עם כל הניקיונות והכנת היין לסדר לכולם. משך אותי מלכתחילה לחשוב שאולי יש שם את האמת. זו אהבת ישראל אמיתית – אנשים שעזבו הכול כדי לעזור לנו. חלק מהשליחים בעצמם חזרו בתשובה, התחזקו בארץ, למדו וחזרו להודו. אלו אנשים ברמה. תותחים כאלו. לא סתם. לא אנשים שעבדו עליהם. היה שם הווי שמח. ריקודים, שירה. אחרי כמה זמן הבנתי שכל הויכוחים – אנחנו בעצם חושבים אותו דבר. הפסקנו לשלול אחד את השני ויותר להתחבר. הבנו שאנחנו מתווכחים רק על מילים, לא על משמעות. למשל המושג 'ביטול'. מה זה ביטול? אני יש לי משמעות! אני מסוגל להגיע לאינסוף והוא אומר לי – ביטול. תעשה את עצמך אפס. אחר כך הבנתי שדרך הביטול אני נהיה כלום וככה מתחבר לאינסוף. כשאתה כותב אתה משרטט קו. אתה צריך לעצור, לשים גבול. וזו המציאות האנושית בעולם. על ידי הביטול אתה מבטל את ההגבלות ויכול להגיע למדרגות הכי גבוהות. כשיש משמעות לאני העצמי שלך – אתה יותר פגיע. כי יש לך יותר גבולות. מי שמגביל עצמו בחומר ופחות צנוע הוא יותר ויותר מוגבל. חשובה פתיחות להכול ולהנאות. הבנו שיש לנו אותה שאיפה – קיום עצמי ברמה הכי גבוהה. פתאום ראיתי פרקטיקה. זה ההבדל בין הספרים שקראתי לשהייה שם. פתאום הבנתי כמה חשוב לתת מנוחה לנפש והנה - יש שבת. לא מתקשרים ולא מעשנים. למדתי איך לקיים עקרונות רוחניים.

התפילה בעיני היא מדיטאציה – שלוש פעמים ביום. ראיתי פרקטיקה של התמודדות עם דברים. ריכוז. התמודדות עם תאוות.

בשביעי של פסח – הלילה שבו נקרע ים סוף, על פי הקבלה זהו ים סוף. לתורה שבעים פנים. במשמעות הנסתר זהו ים סוף. הכול על פי צופן של מלומדים עמוקים.

אותו ערב, זה במשמעות של לקרוע את כל הסופים – כל ההגבלות שלנו. על פי התורה, חיים לפי זמן. לכל זמן סגולה מסוימת. למשל הדגשת יומולדת לאמא - באותו אירוע יש משמעות גדולה יותר להפגנת אהבה לאמא. חודש טבת הוא חודש של רוגז. חשוב לדעת זאת ולהיות מודעים לכך. השבוע של פסח זה לשבור הגבלות. היינו ערים כל הלילה. רצף של שיחות על יהדות. על המדינה והחיים, על כל המציאות. בסוף הלילה הבנתי שזו האמת. חבר שחזר בתשובה רץ להביא לי ציצית. זה היה מפחיד לעשות את הצעד, אבל ידעתי שזה נכון.

עצרתי את ההתנגדות והנחתי. קודם כשביקשו שאשים ציצית רק לשבת – סירבתי. אמרתי "אם אני שם, זה כבר נשאר עלי". אז ידעתי שזהו. זה היה צעד שדרש ממני המון אומץ. הספר של אושו על אומץ עזר לי מאד בקורס הצניחה. הבחור שהגעתי איתו לפושקו נפגש עם חברה שלו והמשיך מיד לטייל. הוא היה היחיד שקלט אותי כל כך מהר, באופי. הוא לא היה דתי, אבל אין לי כיום קשר איתו. באותו לילה באתי בהגדרה לעשות שינוי. לא חשבתי על חזרה בתשובה. באתי כדי לשבור ים סוף. כל הלילה נתהווה התהליך הזה.

אומר לך משהו שבטוח לא תוכל להבין אותו. כל חוזר בתשובה יאמר לך זאת. כתוב בגמרא "הבא בתשובה מסייעין בידו"⁵. כל תפישת העולם משתנה. אין לך כוחות לעשות זאת לבד. בתקופה של תשובה יש מצב של high – של אורות. זה התחיל במרכז הקבלה והתחזק מאד בהודו.

היום אני רואה דברים אחרת. מרגיש אחרת. אף פעם לא לקחתי סמים, אבל אני מרגיש שזה היה כמו סמים. דיברתי דברים שלא אני אמרתי אותם. אז הרגשתי רגיל, היום אני מודע שאמרתי דברים שלא למדתי אותם. מצב גבוה. זה אור התשובה. אתה מסתכל על הכול אחרת. קורא אנשים אחרת. חיות מטורפת. אבל זה לא מצב אמיתי. חשוב לדעת את זה. אחרי זה באה הנפילה שמאזנת. בקבלה כל זה ידוע ומוסבר. הזהירו אותי לא להיבהל מהנפילה. אמרתי שלא אפול אחר כל מה שלמדתי, אבל נפלתי והתרסקתי. זו רמה גבוהה שאפשר לשאוף אליה אחר כך. לכל כוח יש שני כיוונים – לטומאה ולקדושה. מול כוח התשובה ישנם הסמים. הכנגד.

כשהייתי בפושקו לא ממש עיכלתי. כמה ימים אחר כך סגרו את העונה ואת הבית⁶. כשהגעתי להודו הכול קסם לי – הפרות, החזירים ברחוב, ההודים. הסתובבתי מבסוט. מנגן בחנות מוזיקה. ככה. צברתי חוויות. כשהייתי בבית חב"ד הרגשתי מנותק לחלוטין. יציאה לרחוב הייתה התעוררות. בבית חב"ד הרגשתי קדושה. כמו בבית. מעין מקדש מעט. הייתה שם השכינה. כשעשיתי מקווה ואכלתי כשר הרגשתי טיהור. פחות התעסקות של בחורות, לחצים שמשפיעים, טרדות. הדבר שהכי מביא לחזור בתשובה בהודו זה הזמן. אתה מנצל אותו. ישן עם חלומות חזקים. הרגשתי שאני מטייל גם בלילות. חוויתי חלומות בעוצמה.

כשעזבתי את פושקו נסעתי לרישיקש. עזבתי יחד עם אנשי הבית. חיכיתי לאוטובוס ופתאום הרחוב בפושקו עם כל החזירים והזבל – כל מה שקסם לי נראה מגעיל כל כך. התעוררות. כאלו היה לי מסך ונדלק האור. הבנתי שהסתובבתי בחושך. בארץ יש אור – במודע או לא במודע. בקבלה אומרים שאוויר ארץ ישראל מחכים. גם הקרקע נותנת אופי גשמי ורוחני. כמו בני דן, האתיופים, שהפכו שחורים כי הם חיים באפריקה. הקרקע בהודו היא שיא הטומאה ולכן כל או קטן מאיר מאד. יותר קל לראות אותו ולהבין אותו. לכולם קורים שם נסים וחוויות רוחניות. כשנדלק לי האור חיכיתי לאוטובוס והסתכלתי על הפרות. הבנתי כמה שהן מסכנות. הן יכולות ללכת לכל מקום, אבל לא חופשיות. אף אחד לא מטפל בהן. אוכלות עיתונים ומתות מזה. הבנתי שמי מההודים שהולך בכזו פשטות – זה לא אורח חיים באמת. הוא חי כך כי פשוט אין לו. הרי אתה יודע כמה הם רודפים אחרי כסף. פשוט אין להם. זו פשטות למראית עין. התנפצה לי אשליה מאד גדולה.

כתוב בזוהר על התהפכות מחושך לאור. אני יכול לדבר איתך כמה חשוב לנסוע בזהירות בכביש. אולי תנסע מעט יותר בזהירות, אבל אם לא עלינו תראה תאונה מחרידה או שמשהו ייקרה חס ושלום למישהו מקרוביך, תגיע להקפיד מאד, ממקום הרבה יותר גבוה. יש יתרון בהודו. בארץ קשה לחזור בתשובה כי כולם רואים את האור ונמצאים בתוכו. בהודו ניתן לקלוט מציאות אחרת של חושך. אני יודע שזה נשמע גזעני, אבל זה ככה. יש הבדל. הקדוש ברוך הוא עזר לי אישית. למשל הגיוס לגבעתי. למרות שהתאמצתי ורציתי לא התקבלתי לצנחנים. בסוף הגעתי לגבעתי והתקבלתי לפלחה"ן. מה שהספקתי לשעות בפעילות

⁵ לקוח אולי מהיבטוי: "הבא ליטהר מסייעין אותו" המופיע בתלמוד בבלי, מסכת יומא דף לח ע"ב וכן במסכת עבודה זרה דף נה ע"א.

⁶ הכוונה היא לבית חב"ד.

מבצעית, אף פלחה"ן אחר לא הספיק. באותו רגע זה נראה אסון, אבל הוכוונתי למקום הכי טוב שיש. תחילה התביישתי ואחר כך נעשיתי גאה מאד. וואלה – הכול לטובה! באותו רגע לא רואים את זה.

הודו הביאה לי את קפיצת הדרך. כזה שינוי חשוב. חבר טוב שלי מצנחנים חזר בתשובה שנה וחצי אחרי, ממש בימים אלו. הכול מדויק. אני רוצה בעזרת השם לחזור להודו, כשליח. ההגדרה של רע זה לא קללה. זו מציאות שחייבת להיות בעולם, משלימה את המציאות האחרת. בשביל שייולד ילד אישה הייתה חייבת לסבול צירים. אז כאבים זה רע? גם בתהליך התשובה שלי היו רגעים מאד קשים. אבא שלי לא היה מוכן לקבל את זה למרות שהיחס שלי אליו ממש השתפר. ההתעוררות בהודו, הייתה גם התחלה של התעוררות לגבי הרבה הרבה נושאים אחרים. בדיוק לפני שטסתי דיברתי עם חבר שלי, כיפה סרוגה, בגנות החרדים. אחר כך הבנתי שלא אני דיברתי באמת. לא ידעתי איזו מסירות נפש יש לאנשי חב"ד בהודו. כזו שמחה, כזה עומק. אבא שלי רואה תמונה שלי, לא אותי באמת. הם כן רואים אותי. בהדרגה עברתי תהליך של התנתקות מסטיגמות שהיו לי על הדת ועל המוסד הדתי.

ברישיקש הייתי שבוע ומשהו. השלמתי את הפאן שקשור ליהדות ולאישה. הבנתי למה גבר חוזר בתשובה ולא הבנתי למה לאישה לעבור את אותו תהליך, עם כל ההגבלות וההפרדות. נראה היה לי שנשים סובלות כל כך בעולם היהדות. ברישיקש פגשתי חוזרות בתשובה ושאלתי אותן "למה לאישה לחזור בתשובה?". הן הסבירו לי את עניין הצניעות – איך הן רואות את הדברים ואת הקשר עם הבעל. לא כתחרותיות, אלא כחיבור. בסוף הערב אמרתי לעצמי – אלו הנשים הכי פמיניסטיות בעולם. יודעות מה היתרונות שלהן ומנצלות אותם עד הסוף. היהדות אומרת שגבר ואישה זה שני דברים שונים. צריך להבין את זה כדי לבנות זוגיות נכונה.

הנשים ההן נראו לי שלמות מאד וגם הפאן הזה הושלם אצלי. אחרי שבוע המשכתי לדהרמשאלה, למרות שחשבתי שאעזוב את הודו. ברישיקש היה מגעיל. יש שם המון עבודה זרה. למרות האנשים הנפלאים ששם לא הייתי מסוגל לסבול את המקום. בדהרמשאלה, אחרי נסיעת לילה שלא ישנתי בה נתמלאתי ערנות. הכול היה אחר. נשארתי שם כחודש בבית "הלב היהודי" – ארגון ציוני דתי שאיתו מאד יצרתי איזון עם התובענות של חב"ד. אני מעריץ חב"דניקים. צריך כוחות נפש גדולים כדי להיות חב"דניק. גם שם עברתי המון. נכנסתי לקשר עם שמירת נגיעה וראיתי את הגדולה שבוה. כל היום קראתי ספרים וניהלתי שיחות – רק התעסקתי בזה. שם התחזקתי. עד אז לא סיפרתי לאף אחד בבית על התהליך שאני עובר, למעט חבר אחד. רציתי לחיות את התהליך בעצמי. אין כמו הצניעות. כשמצניעים משהו שורה עליו הברכה. היה לי ברור שהאמת ביהדות ושהמרכז ללמוד הוא בארץ. גם מבחינת טיול הרגשתי שישראל יותר יפה. מאד רציתי להגיע לטיבט. דיברתי עם אנשים והבנתי שאני צריך לנסוע לשם מהר. לפני החורף או לארץ.

המשכתי לקאסול, בעמק פרוואטי. גם שם הייתה אוירה מגעילה. החזרה בתשובה פותחת את הדברים ואת הרגישות. כל מי שהגיע והיה בתהליך הרגיש ככה. בחורה אחת, חוזרת בתשובה, התחילה לבכות.

נשארתי שם לשבת והמשכנו למנאלי, כדי לעשות שם את השבועות, או לנסוע ללה, בלדאק, לפני החג, כי שם היה אמור להיפתח בית יהודי. בדרך קרה לנו נס. היינו על גג אוטובוס בדרך למנאלי. לפני שעליתי על הגג הייתה לי הרגשה שאני לא צריך לעלות לשם ולמרות זאת עליתי כי כבר ישבו שם ישראלים. כל הדרך ממש פחדתי. חיפשתי איפה להחזיק וחשבתי מה אם קורה משהו. ההרגשה הזו הייתה קטע הזוי. נסענו ואז האוטובוס נעצר. עברתי מהחלק האחורי של הגג לשבת

ליד מישהו יותר מלפנים. הכביש מפותל מאד. האוטובוס שלנו עמד ממש על הקצה כדי לאפשר לאוטובוס אחר לעבור. כבלי חשמל היו ממש מעל האוטובוס. חבר שלי ששכב, תפש פתאום בכבל חשמל והתחשמל. המזל היה שהוא נפל והמשיך להיזרק שוב ושוב לחשמל והתחשמל. באינסטינקט תפשתי אותו והתחשמלתי ממנו. עפתי אחורה. כל זה היה על הגג. ואז צעקו "היא מתה". קיבלתי בום. הנה אני חלק מכותרת בעיתון. בחורה ישראלית שהייתה יותר מאחור ממש התחשמלה. קפצתי מהגג וחיכיתי שיורידו אותה כדי להנשים אותה. היא התעוררה מעט. הייתה גם פצועה ומדממת. נשאר לי הרגל של לעבוד במצבי לחץ. תראה מה זה השגחה פרטית. האוטובוס המקורי שהיינו צריכים לנסוע עליו, שהגיע כעבור דקות היה כמעט ריק לגמרי. עלינו על האוטובוס הזה, חבשנו אותה והורדנו אותה בעיירה עם רופא. אמרתי בקול ברכת הדרך ואמרתי לכולם להגיע מחר בעשר לברכת הגומל בבית חב"ד במנאלי. לאותה בחורה אמרתי "הכול לטובה. הקדוש ברוך הוא הציל אותנו מאסון גדול יותר עם הנהג המטורף".

היא הסתכלה עלי ואמרה: "הוא ממש אוהב אותי". היא הייתה דתייה מבית והודתה שהנסיעה הזו ביום ראשון זו הנסיעה הראשונה אחרי שחיללה לראשונה שבת. פתאום אני קולט. היא הדליקה אור ונפצעה בדיוק ביד שבה עשתה את העברה. היד שבה הדליקה את האור.

באותו אוטובוס סיפרתי לחבר סיפורים שקרו לי בצבא – נס ממש גדול שבעקבותיו החלטתי להפסיק לסכן את חיי על שטויות. החלטתי אז לא לצאת יותר לפעילות עם שכפ"צ קל אלא רק קרמי. ועכשיו, פתאום קלטתי, אני בהודו ועושה את אותה שטות. איפה האחריות על החיים היקרים?

באותו רגע החלטתי שזהו. אני חוזר לארץ. החלטתי שזה לא שווה את זה. שאטייל בארץ. ליד מנאלי יש שני חבריה שיושבים בכלא על סמים. שני חבריה מדהימים. כשביקרנו אותם הם אמרו לנו שלא הפסיקו לבוא אליהם ישראלים עם מתנות ודברים שהם אוהבים. היו גם תיירים אחרים בכלא ואף אחד לא בא לבקר אותם. זו הגדולה של העם היהודי. בן אדם שנגנב לו התיק קיבל הכול מחברים. חבר שלו, גרמני, לא קיבל כלום. שאלנו אותו "יש כאן הרבה גרמנים, למה שלא תבקש מהם עזרה?", אבל הוא לא העיז לבקש כלום.

לקח לי זמן להתאפס על ההחלטה – סגרתי כרטיס ארצה. עשיתי חושבין ואת חג השבועות. ישר אחר כך חזרתי. היה לי גם קשה מאד למצוא אוכל כשר. שילמתי טיסת פנים, עוד מאה ארבעים דולר, רק בשביל חסוך יומיים בהודו. כל כך נגעלתי. חזרתי לארץ ובארץ זה סיפור אחר לגמרי. כאן זה לבנות הכול מהתחלה. פתאום זה בום. אני כבר התרגלתי לעצמי – אבל חברים ראו אותי. לפני שחזרתי שלחתי הודעה קולית שבה הודעתי שחזרתי בתשובה וביקשתי שלא ידברו איתי על זה. ההורים גרושים. אבא שלי נבהל מאד. אמי ואחי שמחו בשבילי כי ראו שטוב לי.

כשהגעתי הביתה, אחרי מקלחת יצאתי עם ציצית, כיפה ומכנסיים קצרים. שאלתי את עצמי מה עובר עליהם? הם קלטו שאני אותו טל. זה חלק מהתהליך, להישאר אותו אדם רק משופר. אמא מקפידה היום על כשרות בשבילי. היא הפכה את העולם כדי שיהיה לי נוח לבוא אליה. הכשרנו הכול ביחד, את כל הכלים, בסיוע של ארגונים.

שבועיים אחר כך יצאתי למילואים וגילו כלפי הרבה סקרנות והרבה התנגדות. כשהצעתי להניח תפילין, חייל שלי ממש התעצבן. ואם הייתי מציע לו וופל? אני רואה בזה משהו טוב ומציע. אתה לא רוצה? – תסרב. אל תתעצבן. יש התנגדויות טבעיות שמוטבעות בנו. אם אנשים היו חושבים קצת, הכול היה יכול להיות אחרת.

סביב העזרה לאמא לעבור דירה והמלחמה בקיץ לפני שנה וחצי הייתה לי נפילה חזקה. לא הזזתי את עצמי. אחר כך למדתי בישיבה של חב"ד ברמת אביב. הפריעה לי המשיחיות ויצאתי משם. טסתי לאומן לראש השנה. עצרתי ובדקתי את עצמי טוב טוב, שלא השתבשתי. גם כשחזרתי ארצה בדקתי הרבה זרמים שונים ואיזו דרך מתאימה לי. זהו האופי שלי. היום אני מחובר לחב"ד, אבל אני לא יודע אם הרבי מלובביץ' הוא אכן המשיח. אני בטוח שהוא צדיק גדול – יש שם עומק שאני לא בטוח שאי פעם אצליח להבין. ברור שהוא לא אדם רגיל. הנושאים שבהם הוא נוגע מדהימים. הנושאים שבהם הוא נוגע – מה זה צל? במשמעות הרוחנית. מה זה צל? חב"ד זה הזרם הכי מובנה שיש. מתווה דרך רוחנית ואומר בדיוק איך לקיים אותה. כשחזרתי מאומן נסעתי לצפת – לשמחת תורה. השמחה גרמה לי להחליט שאני שם. לשנה. שנה אחרי, יום לפני שמחת תורה התארסתי. את ארוסתי הכרתי בצפת. שם עברנו הרבה חוויות מטורפות. זה סיפור בפני עצמו. הרבה קבלת החלטות. אני בודק הרבה ומקבל את הדברים. העלייה שלי מאד מהירה וגם הנפילות שלי הן כאלו. חזקות. אצל אחרים העליות קטנות והירידות קטנות. מאותו יום שהנחתי ציצית אני שומר מצוות. בהתחלה לא הבנתי את כולן. כשהבנתי, התחלתי לקיים. אני בן אדם שכלי. כשאני מבין - אני מקיים. אחרים רגשיים יותר. כשהרגשתי high הייתי צריך להבין למה. מבחינתי, מהרגע שחזרתי בתשובה התחלתי להחזיר בתשובה. זו חוכמת חיים שחשוב לי לחלוק. הקדוש ברוך הוא משפיע. כדי להתחבר אליו צריך לנהוג כמותו – להשפיע. ברגע שאדם פותח את עצמו קל למציאות השפע האלוהי לעבור דרכו. אחרי שהתארסתי קיפלתי את הדברים וחזרתי לירושלים. איחורתי לפגישה כי היינו חייבים להוציא היום את ההזמנות לחתונה.

ה. שיחה עם נדב, בן 23, נחלת שבעה, ירושלים, 13.11.07:

בתור יהודי היה בי זיק מסורת, קמפוז, מהבית. הרב קוק כתב משהו יפה על התשובה – מוסר כליות – משהו טבעי, הקישור הראשון לשם – משהו מסורתי ומשהו שכלי. נסעתי להודו שנה אחרי שהשתחררתי, בעקבות דחיפה של חבר שחזר בתשובה שם. הוא נתן לי תפילין וטלית ואמר לי "לך להודו!".

התהליך שלי התחיל שנתיים קודם, בצבא. אבל בהודו זה נפתח. בהודו קרה הנס. פה ושם קראתי בתורה, לקחתי שיעור אבל במינון נמוך מאד. בהודו אין עשייה גופנית, זה לפחות הרושם שלי. אנשים רוחניים יותר – אין חומר להיאחז בו.

כמטייל בהודו אין לך טרדות פרנסה – כבר הסרת מעליך חמישים אחוז מעול הגשמי. ישנה אופנה תיירותית לבזוז לכל חידוש טכנולוגי. אנשים מחפשים את הפשוט. את המרופט והישן. את ההזוי והבלתי אפשרי. במובנים רבים בזים לטכנולוגיה – התענוג של לעלות לקצה ההר ולמצוא שם באר וצריף. להשיב עטרה ליושנה. ככה מתחיל טיול – מהרגע שנכנסת בשערי בומביי אתה משיל מעליך את תרבות המערב. זה השלב הראשון. לא נראה לי שאפשר להצביע על נקודה. זה יותר תהליך.

בשלב מסוים בטיול הנשמה שלי התחילה לפעול. נפתח לי אפיק חדש שהוא התשובה בעצם. והבנתי שזה מה שאני מחפש. הרגשתי שנעשה לי נס. במקום מסוים ניטלה ממני הבחירה והאיר עלי או חדש של השם – דרך חיים חדשה. רגע של התבהרות, תובנה גדולה. קשה לי להסביר את גודלה. אומרים בגמרא "מהי מחשבה? – שלושת צורה ופושטת צורה". מה שהכלתי היה עצום וגדול ממני. יש לזה אפקט שנתפש בחוש. אולי לזה אנשים קוראים רוח הקודש. הטקסטורה של

העולם ממש משתנה. הצבעים חדים יותר, קולות בהירים יותר, אני צלול יותר. הכול השתנה פתאום. נולדתי מחדש לרגע ארוך. אני עדיין שם, בעזרת השם.

מוזר שזה קורה דווקא שם, אבל זה קרה באראמבול, בגואה.

במהלך הצבא, בשנתיים הראשונות הסתכלתי בתורה כעל מסמך. גיליתי את החוסן שלה, את העוצמה שלה ואת הבלתי אפשריות שלה. חוסנה הוא בשבריריות שלה וזה מתמיה – כיצד שברירי ניצב ועומד עד היום כאמת מוחלטת. קיבלתי עלי שהתורה היא דבר השם באמת. נבואה. מזה ההבנה שלי היא שחמישה חומשי תורה הם ה-DNA של העולם שניתנו למשה על הר סיני. מה שלא ראיתי זה כיצד כל זה קשור אלי? לא ראיתי את הקשר של זה אלי.

בדיעבד – הייתה לי טעות. שניסיתי לתפוש את זה בשכל. זה קורה עוד בארץ. כדי לעבוד את השם באמת צריך לתפוש אותו בחוש ולתת לו את הלב "טעמו וראו כי טוב השם". רב שאני לומד אצלו הסביר לי שלא ניתן לתאר לאדם טעם של מלח עד שייטעם. אותו רעיון חל גם על תהליך השבת ודקדוקי סופרים באשר הם. ואז מגיעה התעלות הרוח.

באותה שנייה ראיתי איך כל מהלך חיי מתנקז לנקודה כזו שבה נפתחה תשובה. החיים בכלל והטיול בפרט, על כל האירועים שקרו בו.

היום, בהרבה זמנים מבטלים הגות של דורות קודמים כמו 'מורה נבוכים' של הרמב"ם. אין כוונתי שיתפשו דבריי שהראש נחות מהלב. אולם חשוב להבין שלכל יהודי יש נשמה כזו ושיש לדבר אליה כי ממנה נפתחת תשובה. הרבה דברים קרו באופן מושגח. למשל, נמנע ממני לטייל בחברה ונותרתי לטייל לבד. על זה מצטרף חשבון הנפש וזמן האיכות שלך לבד. החברה שפגשתי לא הייתה מתאימה לי למסע משותף וכשפגשתי אדם מעניין, לא יצא לי לטייל איתו. בהדרגה למדתי לאהוב את זה. התמכרתי לזה.

יש אישיות שמתחשלת תוך כדי. הודו באותם ימים מאד נוכחת – לקחתי ממנה דברים חיוביים. היא זכורה לי אבהית ומחייכת. הדרך לתורה עברה לדעתי דרך הטיול במקומות 'דרך ארץ'. לבקש חדר ולא לדרוש, להזמין אוכל ולא לפקוד על הגשתו ושהאוטובוס אולי יגיע למקום אליו אני רוצה להגיע ואולי לא. ומכאן – עלי לשמוח שמישהו מנהל את החיים לטובה. התורה היא אבסולוטית ודורסנית. זה היחס שבין אמת לשקר. האמת לא משאירה לשקר קיום. חיי השתנו לבלי הכר – אני חי בגן עדן. התבהרה לי זכות אבות – זכיתי לראות את סבי ומדוע ריצדה עלי הזכות ולא על אחרים? במה זכיתי? – זה חשבון שמיים. יש מתנות חינם. אוצר של מתנות חינם. אין לדעת מה השם רוצה. משהו בקולקטיב של הודו עשה לי חסד. מה שלא נראה לי שהייתי מקבל בדרום אמריקה. החסד הוא שבאמת הכל ברצונו של השם הסתדר לטובה ושבתי בשלום הביתה כולל חפציי ובריאותי השלמה, חוויות טובות ואנשים מחייכים.

כמעט לא הייתי בקשר עם ארגונים יהודיים. הייתי בורנאסי חודש. התאהבתי בעיר הזו מיד, היא מהפנטת, אבל באותו אופן שהתאהבתי בה כך היא גם נמאסה עלי. כל עצמותיי צעקו לגואה. בגואה, אחרי שלושה חודשי טיול הגעתי ליבית היהודי באראמבול.

תוך שבועיים שלושה נבנה המהלך. איך שהגעתי הורדתי את התיק מהגב ואורי, האחראי על הבית (שאותו פגשתי בטיסה להודו ובעקבות הזמנתו אמרתי לו אולי ניפגש), פנה אלי בשמי. הופתעתי. לקחתי חדר בידיעה ברורה שאני רוצה להתקרב ליבית היהודי שם. קצת תורה, קצת שבת וקידוש. לקחתי חדר סמוך והתחלתי להתקרב. המון דברים יאמרו לזכותם של אורי, תמר והיתר. הם שימשו כ-interface יהודי. הרבה אנשים פונים שם לעבודות רוח כאלו ואחרות

ופתאום באים לחזות בשולחן אביהם. הם הראו לישראלים את כור מחצבתם ושימשו כממשק יהודי שסיפק קצת תשובות. אלו התשובות שאנשים צריכים. הכול הרגיש נכון. היה קשה להתקרב לריבונו של עולם בארץ, דרך פלגים וכובעים שונים ובירוקרטיות של דת משה. שם, בתוך היער והעצים, כל ישראלי עשה רושם שהבין קצת את הקדוש ברוך הוא. זה מה שהודו עשתה וגואה – לי בפרט. דרך עזים ותרגולות וצאן, דרך עשייה פשוטה או כביכול פשוטה – לאפות לחם, להכין סלט, לא הייתה שום בעיה עם הקדוש ברוך הוא במציאות כזו. אתה חי אידיליה מסוימת בהודו. אין כל טרדות. הכול גן עדן. מה נשאר? תורה. זה מה שצריך בעצם. לא ידעתי מה לקרוא מהמעין של מי לשתות. לא חסרים פלגים ודעות ברוך השם.

מה שקראתי במהלך הטיול בהודו זה ספר מוסר עמוק ונוקשה שנקרא "אורחות צדיקים" מאת מחבר אלמוני. זה אחד מספרי המוסר הגדולים, כמו "חובות הלבבות". חבר נתן לי אותו ערב הטיסה, לא אותו חבר שנתן לי את הטלית והתפילין. במאמר מוסגר – לא קלטתי שזה מה שאני לוקח איתי להודו. אורי העניק לי חוברת שנקראת "מאמר הדור" של הרב קוק. קראתי גם את ספר התני"א של חב"ד, אך ההשפעה הגדולה הייתה מהרב קוק. את "אורחות צדיקים" קראתי לבד, לעומק ההשגה שלי. דברים שם עמוקים כעומק הים עצמו. אחר כך המשכתי מגואה דרומה, לגוקארנה. חוויות חופים מבודדים. הרגיש לי ששאר הטיול טפל, שיעודו להמאיס עלי את הודו ולחזור ארצה. להרים את קרן השיבה ארצה. שהתכלית היא החזרה יותר מהטיול עצמו. אחרי חודש וחצי חזרתי ארצה. במהלך התקופה הזו רמזתי קצת לאנשים בארץ על הדברים שעברתי. בסך הכול קיבלו אותי טוב. עם הרבה שאלות. חלק רוצים להבין וחלק אומרים בפירוש "אני רוצה להבין כדי לעשות". היו שביקשו להיפגע גם. אני עדיין מחפש מסגרת לימוד גבוהה. זה בירור לא קל. בינתיים אני לומד בצורה לא מסודרת.

אני יודע היום שכל יהודי – מקומו בתשובה. ולכן כל שאלה גם במעטה של ציניות וסרקסטיות באה ממקום שרוצה תשובה. לכן חזרתי ארצה לא הייתה כרוכה בעימות עצמי ובדיקה מחודשת. הייתה לי הסרת ספקות גדולה מאד.

יש איפה שהו גמרא ששואלת "איפה זה גואה?" – ואומרים שזה מקום שבו השם בוכה על ילדיו. בכלל להודו יש מקום מעניין. "הודו לשם כי טוב" וגם היחס בינה לבין אברהם אבינו – אברהם לוקח לאישה את הגר ושולח אותה ממנו. לאחר מות שרה חוזרת הגר בדמות קטורה⁷. לפי הפירוש עתה היא נקראת כך משום שנאים מעשיה כקטורת. יש כאן קשר מזרחה להודו. המתנות בכתוב חסר שנתן אברהם אבינו הן בגדר טומאה. והוא שלח אותן קדמה – מזרחה. הם קבלו מחוכמת אברהם אבינו, אך מצד הטומאה. המאנטרות שהבראהמינים שלהם משננים זה שמות קודש בהיפוך ובטומאה. וזה כנראה החסד שיש בהודו, אבל קטונתי מניסיון לערוך הגיון גלובלי בצורה קבלית. אלו רק ספקולציות שליקטתי. אם אחזור להודו? – מקווה שאמצא את כל אושרי בארץ. יש לי רצון לטייל ולראות, אך אני לא משוכנע אם הוא בא ממקום טוב או לא טוב.

1. שיחה עם נתן, בן 26, מעלה אדומים, 18.11.07

בפעם הראשונה הגעתי להודו ב- 26.10.2004. אני זוכר כי זה היה יום פתיחת הלימודים באוניברסיטאות. שנה קודם הייתי במכינה. לפני זה השתחררתי מהצבא, יצאתי מגולני. בהשפעת

⁷ ראה סוף פרשת "חיי שרה", בראשית פרק כ"ה, פסוק 1.

אחותי הלכתי ללמוד – פסיכומטרי וכל זה. לחץ של משפחה רוסית. בהעדר בגרות נרשמתי למכינה. עשיתי גם קורסי קיץ. רציתי ללמוד רפואה – חלומות כאלו. לא הצלחתי להגיע לציון הנדרש והתלבטתי אם לעשות שוב מבחנים כדי לשפר או ללכת ללמוד פיזיקה, פסיכולוגיה או פילוסופיה. זו הייתה אחת הבעיות שלי – שרציתי ללמוד הכול. הייתי ב"אורות" – הכול הדליק אותי ולא יכולתי להתמקד במשהו מסוים. אז התחלתי לחשוב על טיול של אחרי צבא, עם חבר מהשכונה. הודו הייתה היעד הכי זול ונשמעה כמו הרפתקה. משהו רחוק.

מה יש בהודו? – מעשנים בהודו. משהו אקזוטי. אחר. אם כי גם בארץ לא היה חסר מה לעשן. השיקול העיקרי היה עלויות שאפשרו להתנתק מהבית לתקופה.

החבר השתחרר מעט אחרי, זמן קצר לפני שנסענו. עד הרגע האחרון התלבטתי. בדברים רציניים תמיד היה לי קשה להחליט. אני בורח מאחריות בטבעי. הייתי צריך להחליט בין לימודים לבין חצי שנה טיול והלאה לעבודה ביפן. לא ידענו מתי נחזור. כרטיס חזרה היה מתאילנד. פתוח לשנה. מצד שני, רציתי ללמוד. כמעט נרשמתי למתמטיקה ופילוסופיה. סבתא שלי, רוסייה אמיתי כמו שצריך, התקשרה יום אחד ואמרה שאם אני נרשם ללימודים היא נותנת לי עוד 5000 ₪. באותו רגע, תוך חצי שעה, החלטתי שאני טס. לא הייתי מוכן שיקנו את החופש שלי בכסף. החלטתי לא להנמק כמו כלוא בתאי הסטודנטים.

אני נולדתי ברוסיה. עלינו ארצה כשהייתי בן חמש וחצי, כמעט שש, לפני 21 שנים. הורי חזרו בתשובה שם – בתנאים קשים, כי הייתה שם ממש מלחמה נגד היהודים. במוסקבה בקושי היה אפשר להשיג תנ"ך. אבא שלי החל לנסוע בשקט לשיעורים ואחרי שנה התחיל ללמד בבית. בסתר. אני עוד מסוגל לזכור מעקבים של שוטרים. שמונה שנים ההורים שלי היו בסירוב עליה. הקג"ב אסר עליהם לעבוד וסילק אותם מהבית. בשנה הראשונה בארץ גרנו בהר נוף – שכונה חרדית אמריקאית. ההורים שלי לא הסתדרו שם ועברו למעלה אדומים, כדי לא להיות בגטו חרדי. מבחינה חיצונית, למרות שאני לא אוהב את ההגדרות האלו, הם כיפות סרוגות. בבית כולם דתיים. למדתי בבית ספר ממלכתי דתי. מכיתה ז' עד י"ב למדתי בישיבה. עברתי הרבה ישיבות, כי הייתי קצת מופרע. בערך בגיל שש עשרה, גם בהשפעת החברים, התחלתי ללכת בלי כיפה. עשיתי זאת בלי להתבייש. אבל הכיפה זה רק סממן חיצוני. זה מתחיל מבפנים. התחלתי לעשות דברים לא טובים הרבה קודם. כשהתגייסתי לצבא, בגיל שמונה עשרה, אז כבר אף אחד לא אמר לי דבר וזה היה לגיטימי לגמרי. מאז ומתמיד שמרתי שבת. ברמת הליכה לבית כנסת. אהבתי ללכת לשם ולכן המשכתי. גם אז, אבל הייתי הולך בשישי ובערב שבת כדי להיראות טוב בבית הכנסת, בבגדי השבת ובשביל האווירה הטובה. כשקיבלתי רישיון נהיגה, הייתי לוקח את המפתחות, מוריד כיפה שם אותה בכיס, נכנס לאוטו עם החולצה הלבנה ונוסע. לפני זה תפשתי טרמפים עם החברים לתל אביב. היינו חוזרים באמצע השבת, לקראת הערב.

השכונה שגרנו בה – כולה של עולים מרוסיה שחזרו בתשובה. כולם הכירו ברוסיה וכל שכבת הגיל שלי גדלה בישיבה עם חינוך תורני וכולם הורידו את הכיפות. היום אחד שחקן בניסן אטיב, אחד גדול במחשבים, אחד סיים תואר שני בפיזיקה וככה..

תהליך היציאה מהדת זה תהליך מגובש של שנים שעשינו יחד. דרך סיני ואילת והרבה מקומות אחרים. כשהראשון בינינו הדליק סיגריה בשבת היינו בהלם. החבר שנסעתי איתו להודו הוא מהחבר'ה האלו, אבל הוא היה הכי פחות דתי מכולם. הורי במובנים רבים הם מנהיגי הקהילה. הליבה. וחזקים יותר בתורה. אני בן שני מתוך שמונה. כל אחיי, חוץ ממני, נשאר דתיים. אני מגיל 12 מעשן סיגריה. אנחנו דור המרד של שנות התשעים. החבר'ה של אביב גפן. אותה תקופה.

בהודו נחתנו בדלהי. הייתה לנו תוכנית לפגוש כמה שפחות ישראלים. רצינו הרפתקאות בכיף. אפשר לומר שאני הייתי יותר יוזם בתכנון והחבר יותר נגרר. הוא בא יותר בשביל השאנטי. בשביל העישונים והמסיבות. לנוח. בהתחלה הוא קיבל את כל מה שהצעתי לעשות. הייתי מלא אנרגיות. אחרי יומיים טסנו לנפאל ועשינו את האראונד אנאפורנה. חבר שלי קילל אותי כי בא לנוח ולכן עשינו שבועיים בפקהארה למנוחה. לקחנו אופנוע לסיבוב והמשכנו לטיול. בקטמנדו הגעתי לבית חב"ד בפעם הראשונה. כשסיפרו לנו שיש שם בית חב"ד זו הייתה בשבילנו פעם ראשונה לפגוש מקום ישראלי ויהודי בטיול, למרות שלא תכננו זאת. האמת, כבר בניו דלהי, איך שהגענו, הרגליים שלי סחבו אותי לבית חב"ד. התבאסתי. היה סגור והלכנו. בבית חב"ד בקטמנדו הנחתי תפילין שהבאתי איתי מהבית, דבר שבארץ לא הייתי עושה אף פעם. באותם ימים לא היה שום דבר ששמרתי חוץ אולי מאכילת בשר בהמה לא טהורה. תפילין תמיד לקחתי איתי לחו"ל. גם כשנסעתי לאמסטרדם מיד אחרי השחרור וגם כשנסעתי לגרמניה עם חברתי, שהייתה לא יהודייה. אתה מבין? הייתה לי חברה לא יהודייה. בצבא לא תמיד הסתובבתי עם תפילין. גם אז, בחו"ל, לא הייתי מניח, אבל זה היה איתי. בנפאל הנחתי תפילין כל יום. היה איתי מהבית גם תנ"ך. חבר אחד נתן לי ספר של רבי נחמן ואחר "פרקי אבות". לא יודע איך סחבתי את כל זה איתי בטרק. אם אני זוכר נכון, לפני שנסעתי אחד החברים שלי אמר "נתן יחזור בתשובה בהודו", אבל הדבר האחרון שהיה יכול לחשוב עליו זה חב"ד. אני חושב שהתרחקתי פחות מאחרים מהדת. הייתי יוצא להגנת הדוסיים ותמכתי בהם בויכוחים שהיו לי עם החברים. נשארנו לעשות שבת בבית חב"ד. היה נחמד. אוכל וסיפורים. ביקשתי מהרב ללמוד גמרא. לקח לו זמן להתפנות אלי כי הוא היה עסוק. בינתיים הפכנו שם לחבורה של חילונים שמטיילים יחד והמשכנו להודו דרך גבול סונאולי. התגלות דתית התחילה עוד לפני שהגעתי לחב"ד. בטרק. בכל לילה הגענו לגסט האוס אחר עם אותם אנשים שצעדו באותו יום. בערבים הייתי מנגן בגיטרה וקורא משהו מהתנ"ך שהיה לי. זכור לי שאנשים היו מתקבצים סביבי כדי לשמוע וללמוד. אותם אנשים מהטרק המשיכו איתי להודו. עם כמה מתוכם אני בקשר עד היום. חלקנו גם המשיכו לטייל יחד. הגענו לורנאסי ונשארנו שם יותר משבועיים. אולי זה היה השלב המרכזי. אני זוכר את היום שהגענו לשם. יום שישי לקראת זריחה. עמוד השחר. אחרי שמצאנו גסט האוס, חמש דקות מהנהר, הלכנו לאכול ארוחת בוקר סמוך לגנגס. אז קראתי המון על הודו והכרתי את כל האגדות וכל הסיפורים. היה ערפל סמיך על הנהר. לא ראו כלום והרגשתי משהו שלא היה קודם. אולי זה גם קשור בעייפות. שלא ישנתי, אבל הייתה דווקא תחושת חיוניות של מרץ. הרגשתי כאלו סרט. שאני נכנס למציאות חדשה. מתחיל משהו שלא ראיתי מעולם. עם עוצמות גבוהות. אחרי ארוחת הבוקר הלכנו לנוח קצת והגיעה ארוחת הערב. באותה ארוחה עשיתי קידוש, מה שנהגתי לעשות בחו"ל, כי אבא לא נמצא. עשיתי קידוש על כל המסעדה. באותו יום בדיוק היה חג הדיוואלי – היום האחרון של החג ושיא הבלגאן. בכל מקום דברים עפו וזיקוקים. ההרגשה של הבוקר הפכה למשהו מפחיד. עד היום מלווה אותי שבזמן הקידוש התחלתי להרגיש את טומאת המקום. שזה לא מקום אדיש וריק. שזה מקום מלא רוחות – משהו שטני לגמרי. הנרות שמילאו את הנהר. אבל התחושה הייתה אז עמומה. אז לא הייתי אומר את המלים הללו. אז הייתי אומר "מוזר". כי התחושה אז הייתה מעורבת עם תחושת ההרפתקנות. ובאמת אחר כך לקחנו סירה והפלגנו על הגנגס. עברנו למלון השאנטי, איפה שכל הישראלים, וכל היום הינו במסעדת הגג ואכלנו המון. מידי פעם יצאנו לטייל – לשריפת גופות וכל מיני. למשל כשהגענו לבית של מישהו שמכר לנו סמים הרגשתי כמו בכפר רחוק ופרימיטיבי, אבל לא קישרתי את הדברים לדת. חשבתי שהבעיה היא העישון.

טיילנו ברחוב הראשי עד לאוניברסיטה. הלכנו ברגל. אפילו נכנסתי לכיתת משחק. חבר שלי שאל אותי מה אני עושה? קשה לי להגיד מה משך אותי – אולי כדי שארגיש שעשיתי. מי שמכר לנו את הגראס עשה רושם שהוא לא בן אדם רגיל – שהוא חיה אחרת.

היה שם איזשהו שיגעון באוויר. בכוונה אני לא משתמש במושגים של אז. יש לי הסברים למה שראיתי אז. אחר כך אסביר. אחרי כמה ימים, שבהם מאד התחברתי עם ההודים, שבאופן פרטי אהבתי אותם והם אהבו אותי. יש לי מאות תמונות עם הודים. אף פעם לא פגעתי במישהו. זה היה משהו בפנים שהרגשתי שהאנשים הללו אחרים. זה אוסף של הרבה דברים – המבט בעיניים. אחרי כמה זמן הצעתי לחבריה בצחוק לשחות בגנגס. אחת הבנות הביעה גועל עמוק ואמרתי לה שאני הולך לשחות. היא אמרה שאני פקה פקה, רק דיבורים ולכן החלטתי שאני הולך לשחות. עד היום אני זוכר שבלונלי פלנט כתוב שיש בגנגס כמות קוליפורמים פי חמישים אלף ממים רגילים. שחיתי קצת וחזרתי. לא הפריע לי שבמים הייתה גופה של אדם וגופה של פרה.

מאז שהייתי קטן לא היו לי אמונות טפלות. תמיד התמודדתי עם רעיונות מפחידים. היום אני מבין שהקפיצה למים הייתה שלב חשוב. אז לא הבנתי את זה. אחר כך הלכתי להתקלח. ואחרי כמה ימים חליתי. אולי זה קשור. באותו שלב התחלתי מאד להתחזק. עם הזמן ועם האיכות של דברים שקשורים לדת. אז לא הייתי דתי בכלל. אבל שוב הגיעה שבת ואנשים סביבי רצו שאעשה קידוש. כשהביאו לחם נזכרתי שיש הלכה שנקראת פת נוכרי, למרות שלקידוש זה מותר. אני החלטתי לא להשתמש בזה, אבל שום דבר לא מחייב יותר מידי. בורנאסי הייתה רוחניות מאוד חזקה שקירבה את כולם ליהדות שלהם. יחס לרוחניות ההודית נגע לתגובה על שריפת גופות וטקסים ליליים. הייתה הרגשה שכולם מתאחדים סביב הקידוש. הרגשנו כמו אלו ששמרו על דתם בספרד של האינקוויזיציה או אולי כמו ההורים שלנו ברוסיה. שאנחנו שומרים על הדת במקום לא לנו. אותו רעיון של לטייל בלי ישראלים ירד עם הנחיתה. ולראיה – הלכנו ישר לבית חב"ד. אספתי סביבי הרבה אנשים. זה קורה הרה שגם בלי לתכנן כל הישראלים נפגשים.

אמונה תמיד הייתה לי, הגם שהיו שאלות. התקופה שבין השחרור והטיול הייתה התקופה הכי טובה בחיים שלי. שהרגשתי בה שלם. והיא נמשכת. למרות משבר ביניים שבו נפרדתי מהחברה שלי. מבחינת האמונה לא היו לי שאלות על קיום אלוקים. אפילו להיפך. מישהו מחבריי ששלל את קיומו – לא קיבלתי את דבריו. גם היום אני לא מבין את מי שאומר שאינו מאמין בישות אחת. מפה ועד דת זה דבר שונה. גישתי הייתה שאני מסיר אחריות. אם אלוקים קיים והוא טוב, הוא בטח רוצה שגם לנו יהיה טוב ולכן עלינו לעשות לעצמנו טוב ולא לשים עלינו מגבלות וחוקים. כשיצאנו לטיול שאלתי את עצמי למה אין דת שבה מותר הכול? נשארנו בורנאסי עוד כשבוע. חיפשתי בעיקר הרפתקאות. רוחניות לא עניינה אותי כי האמנתי, ומה שנקרא עבודה זרה, מאז שהייתי קטן לא יכולתי לסבול את זה. למרות התפישה של למה להגביל את עצמי. אבל יש בזה דרגות, כי היום לא הייתי עושה הרבה דברים שאז עשיתי. מקדשים מהתחלה לא עניינו אותי, אבל ביקרתי בכמה. גם בקהאגורה. האמונה שלי אז הייתה די כללית. המפנה עצמו אירע מבלי שהייתי ער. כמו בניתוח – אתה ער, אבל מרדים את עצמך. בכוח הרצון שלך. אתה ער בזה שאתה מכריח את עצמך להישאר. בכל רגע אתה יכול לקום וללכת. בניתוח מלא אין לך שליטה. בתהליך הזה יש לך. גם אם לא שליטה, יש לך מודעות. אתה שם לב לכל שינוי קטן. כמו אוסף של ניתוחים קטנים. אחרי כל ניתוח אתה מעיר את עצמך שואל אם זה טוב ומחליט אם להמשיך. אבל שיטות הניתוח הן לא שלך. נעזוב את המשל הזה.

באופן מודע התהליך התחיל שבועיים וחצי אחרי שהגעתי לבית חב"ד בפושקר. קנינו כרטיסים מוורנאסי ותכננו להגיע לגואה. לעבור דרך קהאג'וראהו ואגרה, עם חבר ושתי בנות שהיו איתנו. קנינו כרטיסים למוצאי שבת. כשהתכוונו לעזוב את המלון נזכרנו שמסרנו כביסה. ניסינו למצוא את האחראי על הכביסה לשווא. בחור שנשאר במלון הציע לקחת לנו את הכביסה לפושקאר. לקחנו את האי-מייל שלו והמשכנו. ביום שהגענו לאורצ'הה התחיל חג החנוכה. החלטתי שאני עושה חנוכייה. הייתי כבר יותר קשור לדת, לפי הרגש, לא קשור להחלטה כלשהי. קניתי מנורות נחושת קטנות, שמן קוקוס. הכנתי פתילים מאולתרים ושכרנו את רשות הבישול בגסט האוס. הכנו מרק בצל ולביבות ועשינו מסיבת חנוכה. היו שם אולי עשרים איש במקום הקטן הזה. מסיבה עם שירים והכול. ראיתי שבדברים שאני מכיר מהילדות, שאני תופש כמובן מאליו, ממש גורמים לאנשים אור. ביקשו שאדבר על חנוכה ולמרות שאני לא יודע הרבה – סיפרתי. אנשים ישבו שעות, עד מאוחר בלילה. ההתעניינות של אנשים פעלה עלי. הרגשתי שהם חוזרים בתשובה. החלטנו לעבור דרך פושקר בדרך לגואה לקחת את הכביסה. לפושקר הגענו בנר שמיני של חנוכה. יום שבחיים לא אשכח אותו. שמונה זו הספרה של העל טבעי, של האינסוף, כך אומרים בקבלה. כשהגענו, אמרו לנו שתהיה הדלקת חנוכייה בנקודת ה-Sunset באגם. שם פגשתי את אנשי חב"ד. המון ישראלים והמון הודים. גם פעם ראשונה שראיתי את האגם. הגעתי מאד שמח, אולי יותר ממה שאני היום. אבל זה היה בצורה כל כך חזקה שהיו גם מצבי רוח בכיוון ההפוך. לא ידעתי אז מה זה חב"ד. ראיתי יהודי לבוש שחורים, עם משקפיים, עומד במרכז העניינים, עם חנוכייה ענקית ולפיד. מיד כשהגעתי הוא ניגש אלי. לא זוכר למה אלי, אולי אני באתי אליו. הוא שאל אותי מי אני ואמרתי לו "אני נתן בן מיכאל". הוא הציע לי להדליק את החנוכייה. ענית לו "Why not?" – ביטוי שלקחתי מהסבל בנפאל שזו הייתה התגובה שלו על כל דבר. שאלנו אותו אם יוצאים הוא ענה "ווי נוט?" ואם מסוכן שם? "ווי נוט?". נדבקתי בזה. אחד הדברים שהנחו אותי מהשחרור זה שעלי ליהנות ושזאת אחריותי. וגם – שאם יש התלבטות בין כן ללא – לבחור בכך. בלעשות. במה שחיובי. זה נראה לי משהו חשוב, בהקשר לכיוון שבחרתי. לא פחדתי ולא התביישתי. זה קשור להדלקת החנוכייה ולהסכמה שלי.

החב"דניק אמר לי "בתנאי אחד – אתה שר!". הוא נתן לי את המיקרופון שהיה מחובר לרמקולים. בירכתי ושרתי. אחר כך הייתה מוזיקה וריקודים וחילקו סופגניות. הייתה שמחה גדולה. באותו ערב נפרדנו אבל הלכתי ברחוב הראשי של העיירה ושמעתי ברקע את השיר "והוא גואלנו", על הרבי מלובביץ'.

באותו ערב עוד לא חשבתי על הרבי. למחרת בבוקר חברי המשיך לישון ואני הלכתי לבית חב"ד להניח תפילין. נשארתי שם שלושה חודשים. הגעתי לבית חב"ד כל יום ולקח לי זמן עד שעברתי לגור שם. בשבועות. קודם כל יום הייתי יושב שם רוב היום ויצאתי רק בגלל החבר שלי – לעשות איתו ארוחת בוקר. הוא היה מעשן עד מאוחר וקם מאוחר. גם אני הייתי מעשן בערבים, עד שהבנתי שמתפוצץ לי הראש. שאלו חיים כפולים.

בבית חב"ד הייתי מתפלל ובאופן אישי הייתי מדבר עם השליח של הרבי מלך המשיח. הרב שימי. כמעט אחד על אחד. אני הייתי תופש אותו לשיחות, למרות שהיו שם עוד המון אנשים אחרים. הייתה התחברות טבעית. כמו מגנט. ישר נקשרתי אליו. לא היה לי דבר כזה אף פעם. היו שם כמה בנות יפות, שגם זה דבר שעזר להישאר. לא כל היום הייתי איתו. היו לזה עוד צדדים ועוד בחור ברסלב שעבר לגור שם. כל ערב היה שיעור לקהל הרחב ששימי העברי. גם בשיעורים האלו

השתתפתי ואחרי שדיברתי איתו באופן אישי כל היום הייתי בולע כל מילה. אחרי השיעור הייתה ארוחת ערב בחינם וסרט שבו רואים את הרבי מלובביץ'.

אחרי חודש, קצת אחרי שעברתי לגור שם, חבר שלי נסע. זה לא בא לו ברגע אחד. ויתרנו כבר על גואה אבל הוא חיכה שנמשיך. כל פעם אמרתי לו "עוד יומיים". סחבתי אותו עוד ועוד. זה לא קרה עם החלטה שלי שאני נשאר שם. הוא כבר ראה שאני נשאר שם לפני שהפנמתי את זה בעצמי ונסע. הבטחתי לו שאצטרף אליו תוך שבוע-שבועיים. אחרי כמה שבועות הוא נפצע בתאונת אופנוע קלה והחליט שהוא חוזר ארצה. נסעתי לפגוש אותו בדלהי, לפני חזרתו. כשהגעתי אליו כבר הייתי סגור על עצמי מבחינת מצוות ושמרתי על אכילת כשר. כל יום התפללתי שלוש תפילות. תכננתי מראש איך אבשל אוכל כשר בבית חב"ד. אז גם הפסקתי לאכול במסעדות צמחוניות כי חב"ד הסבירו לי שהן לא כשרות כי אין להן נפות. כשהגעתי לדלהי – זה נס גדול – קיבלתי את המפתח לבית חב"ד שהיה נעול. הראיתי להם תמונה של הרבי ומיד נתנו לי בקבלה של המלון את המפתח לחדר. מיד הגיעו מטיילים מהארץ ואני אירחתי אותם והפכתי להיות האחראי על בית חב"ד. כבר ידעתי לספר סיפורים שלמדתי. בשבת, שבעים אנשים עשו איתנו קידוש שאני ערכתי. לא הייתי מוכן לזה. דיברתי עם שימי בטלפון. הוא אמר לי שהרבי בחר אותי להיות שליח. הרגשתי שיש לי זכות אדירה להיות שליח.

בשיחה שהייתה לי עם החבר הוא אמר לי שיהרוג אותי. הוא שאל אותי למה הפסקתי להתאמן. אז הייתי בנוי טוב. הוא גם שאל איפה כל השאיפות שלי? – להיות נהג מרוצים, קרטיסט, רופא, פיזיקאי. מאז שהגעתי לבית חב"ד, כל זה לא העסיק אותי יותר. הייתה לנו שיחה קשה ואמרתי לו שאלו שאיפות לא אמיתיות. שיש משהו אמיתי – שזו הזדמנות של פעם בחיים ללמוד אותו, כשאתה מנותק מהמשפחה והחברה שלך שכובלת אותך כל החיים. אמרתי שבתני"א ובחסידות יש תשובות למה זה חיים אמיתיים. היה נס עוד יותר גדול והוא השתכנע כשהזמנתי אותו להצטרף אלי לפושקר, עד הטיסה שלו, ללמוד. והוא בא איתי. אפילו עשה החלטה של כמה ימים לא לעשן. גם זה נס. אני מגדיר נס כדבר שלא מתקבל על הדעת מבחינת ההיגיון של העולם. הוא הניח תפילין לראשונה מזה זמן ולמדנו יחד שני פרקים מהתני"א שאותם למדתי עם שימי.

אחרי יומיים הוא אמר לי "אין ספק שמדובר באמת", אבל הודה שעכשיו זה לא מתאים לו. שהוא רוצה לעשות חיים. כשהוא חזר לארץ וסיפר עלי, כולם כתבו לי קריאות SOS. הם נבהלו שחזרתי בתשובה וקיבלתי קצת מושג איך הם רואים אותי. עד היום החבר מוציא דברים מהתני"א. זה נכנס בו עמוק, אבל הוא לא חזר בתשובה. אני נשארתי בבית חב"ד.

ברגע שהחבר הפסיק להתווכח איתי על האמת, זה כבר לא הפריע לי יותר. לא איכפת לי אם הוא מקיים מצוות או לא, רק בגלל שאין לו כוח. פחות חשוב מה בן אדם שומר, יותר חשוב, מבחינה מסוימת, לאן הוא מתכוון. באיזו תנועה הוא נמצא ואיזה חיבור פנימי יש לו⁸. כל ההשקפה הזו לא באה ביום אחד. זה משהו שלמדתי בבית חב"ד. למדתי שם את התני"א ואת הספרים שנכתבו עליה. נשארתי בבית חב"ד עוד חודשיים וחצי. עזבתי כי נזכרתי שאני בהודו, שהויזה עומדת להסתיים ושנשארו לי שבועיים. כבר התרגלתי למציאות שאני בבית חב"ד – שזה הבית שלי. עם הכד הענק של האלף ליטר כמקווה והקופים שקופצים מעל הראש כשאתה קם בבוקר. שאלתי

⁸ נראה כי הד לדבריו של נתן ניתן למצוא גם במבוא של בחיי ל"חובות הלבבות", כאשר הוא שואל את עצמו ואת קוראיו לגבי הממשות ומידת הערכיות של עבודת הלבבות ביחס לעבודת האיברים. השם שנתן לספרו בערבית "ספר ההנחיה למצוות החובה של הלב" הוא מעה על נס את חשיבותה של העבודה הפנימית דווקא.

"מה אני עושה עכשיו?". החלטתי שאני נוסע לאלמורה. המליצו לי בבית שזה מקום שקט. נסעתי לשבוע ותכננתי לחזור לפני פורים. ביום שהיזה נגמרה הצלחתי להאריך אותה בשבועיים, במשרד הפנים בדלהי. הגעתי שעה אחרי שסגרו והייתי צריך לשחד מישהו. את השבועיים הנוספים חזרתי לעשות בבית חב"ד בפושקר. אחר כך המשכתי לתאילנד כי משם היה הכרטיס שלי ארצה.

רוב הזמן הייתי בבית חב"ד בבנגקוק. בבית חב"ד הבנתי באיזשהו שלב, זו תובנה שהמקום, בית חב"ד, הוביל אותי אליה – שיש לי ביקורת על עצמי – שאני יכול לבדוק את עצמי ולראות איפה אני עומד ובמה אני מאמין. לא הרגשתי חרטה או שאני מתקן מחטא. קודם חשבתי שכל מה שאני עושה הוא טוב, כי אלוהים רוצה שיהיה לי טוב. הבנתי שיש משמעויות עמוקות יותר מהדברים שעשיתי בשביל הכיף. החידוש של בית חב"ד היה שמהתחלה דיברו על דברים נעלים ודקים באופן פשוט עם כל כך הרבה ידע ואמת.

באתי מבית שבו ההורים שרדו את הדת שלהם במלחמה – כנפשות יהודיות מאמינות, באופן רגשי ופשוט. לי זה לא התאים. היו לי שאלות כבר בתור ילד, שאפילו לא נשאלו כי ידעתי שלא יהיה מי שיענה עליהן. עוד לפני התקווה היה לי ייאוש. ולא הייתי בטוח שיש בכלל תשובה. בבתי הספר היו אומנם שיעורי אמונה, אבל אף פעם לא הבנתי איך הם מחזקים את האמונה. בכלל לא הייתי במצב של להישאר לשיעורים האלו. אצל חב"ד כל אדם שבאמת מחפש משהו בעולם והוא לא חסר אחריות לגמרי, מוצא. ראיתי מאות אנשים שנשארו. הקשיבו וקיבלו. משך שלושה חודשים ראיתי איך מאות אנשים מתחלפים כל כמה ימים. בארוחת הערב, אחרי השיעורים, היו דיונים וויכוחים. כשהתחלתי לקבל תשובות בעצמי התחלתי להסתכל מהצד על השאלות של האורחים בבית ועל התשובות שאנשי חב"ד נתנו.

הבנתי שהכול אותו דבר – הצד של התורה, השקפת העולם של היהדות ולעומת זה צד מבולבל שבאמת לא יודע. אלו טענות שונות שנשמעו, שבאו מאותו מקום של לברוח מאחריות ולברוח מלהכיר את האמת.

החסידות נכנסת לכל רובד בחיים. היא אומרת באופן פשוט שהאלוקים נמצא בכל מקום. זו אמונה כמו של ילד קטן. לצד האמונה זה מובן בשכל ונרגש בחושים. וזה לא כמו ילד קטן. זו האמונה – נוכחות האינסוף בכל דבר ולהבדיל בין דבר שהוא רצון הבורא או נגד רצוננו, חס ושלו, כך בכל תחום בחיים. קח לדוגמא את עניין התשוקה המינית. לכאורה זה רגש גדול. משהו שיכול לשלוט בנו. גם אדם עם הבנות והשגות יכול לשכוח הכול ברגע תשוקה. נמשך לאן שנמשך ומאבד את כל כולו. זה כוח חזק מאד. אתה יכול ללכת אחרי זה. ואחר כך אתה יכול לגלות שזה לא מעניין אותך פתאום ולהימשך לכיוון אחר. בתשוקה משהו בווער בד, אין לך בכלל זמן לשפוט ורגע אחר כך עשוי למאוס בזה. רוצה לברוח מזה. זה דוחה אותך. זה כך בכל תחומי החיים. רגע אחד אדם רוצה לכאן ורגע לשם. החיים כמו מערכת כבישים שכל אחד לוקח לכיוון אחר. הכבישים לפעמים נפגשים ולפעמים מתנגשים. באיזשהו שלב חשבתי על כך. כמו אדם שנמצא בצומת דרכים ביער ויש לפניו כמה שבילים. בכל פעם הוא בוחר דרך אחרת – זה לא מועיל בשום אופן. הבנתי שאם יש דרך אחת שמובילה למקום מוגדר ומסוים – אותו אדם אף פעם לא יגיע אל המקום הזה. אם הוא כל הזמן משנה את דרכו ואין משהו שמדריך אותו ומחייב אותו ומכתיב לו כיוון, אדם זה מראש אבוד. אין לו סיכוי לכלום. החוכמה היא שאדם לוקח את כל התשוקות, גם את התשוקה המינית, שזו תשוקה טובה, אלא שצריך להביאה באופן מנותב, כחלק מנינוב אל אותה דרך. שכל התענוגים משלימים אחד את השני ולא סותרים – וזה יכול לבוא רק על ידי לימוד. כשאדם שואל את עצמו שאלות – מה המטרה ומה האמצעי.

החסידות מלמדת שכל ענייני העולם, שקשורים לבן אדם, אין באמצע. או שזה טוב ומעלה אותו או שזה רע ומוריד אותו. בגלל שליהודי יש כוח של בחירה חופשית וזה גם משהו שהיה לי פשוט להבין, כי מאז שהייתי קטן תמיד הרגשתי שכל רגע בעולם הוא קריטי ומיוחד. כל רגע הוא הרגע היחידי שיש. בכל רגע אפשר לשנות את הכול – העולם מתקיים מחדש ואנחנו יכולים להשתנות ולשנות הכול. זה תלוי רק בנו. אני זוכר את עצמי שבתור ילד או חייל הייתי בוחר נקודה על הקיר או אבן ושואל "יכול להיות שלאותו אובייקט יש משמעות כה גדולה שמשפיעה על כל העולם?". וזה באמת ככה. המטרה שהאדם ובפרט היהודי (וההבדל בין יהודי ללא יהודי מוסבר בתנ"א – בחירתו של הגוי קיימת, אבל בחירתו היא בדברים כלליים. אצל יהודי הבחירה היא גם בפרטי הפרטים). על כל הרהור של יהודי יש לו בחירה ותובעים ממנו שיבחר בכיוון ספציפי. הקדוש ברוך הוא מצפה מאיתנו שנהיה בכל רגע ורגע אנחנו. בלי הנחות. בבית חב"ד ידעו להציג את זה. ככה. ללא פשרות ובצורה של אהבה וקירוב ולא מתוך הפחדה ואיום בעונשים. אתה פותח את העיניים בעצמך ואומר – זה חייב להיות ככה. בגלל שהבורא הוא טוב – הכול טוב. "הכול טוב" של העולם הוא לא טוב אמיתי. זה טוב של הצדקה. זה שהעולם טוב זה רק תירוץ למעשים לא טובים. חז"ל אומרים ש"עלמא דשיקרא" – עולם השקר, שתרבות העולם כולה היא שגויה. אדם שאומר בתמימות שהוא אוהב תפוח, זה משפט שקרי. אם היה אוהב אותו באמת, היה שומר עליו. אבל הוא אוכל אותו ואחרי כמה דקות שוכח שאכל. כלומר – הוא אוהב את עצמו. זה לא שקר מכוונה רעה, אלא מתוך בורות. זו החשיבה הטבעית ארצית. המילה 'עולם' עצמה היא נגזרת של המילה 'עולם'. בעולם לא ניכרת האמת. האמת נעלמה וגם הטוב האמיתי. את זה ניתן לתקן על ידי עבודת האדם לגילוי הכוח שמאחד את כל הנבראים ומתוך זה לראות שהכול טוב ואז, כל העשייה שלך תבוא כחלק מהמערכת המאוחדת ולא מתוך רצונות גחמניים.

כל הזמן היו לי מחשבות לחזור לאוניברסיטה. אחרי תקופה מסוימת היה לי ברור שפילוסופיה לא אלמד. הבנתי שכל מה שיש שם, בפילוסופיה, כבר קיים בחב"ד. כל החוכמה. בפורים, אחרי שאמרנו "לחיים" נפל הפור. עשיתי החלטה שכאחזור לארץ ואכנס לשיבה.

בימים שלמדתי בבית חב"ד זה היה תענוג כזה ללמוד שרציתי להמשיך את זה. למדתי שם פרקים שלמים בגמרא. מה שבישיבות בארץ אף פעם לא קרה לי ומאז היה לי ברור שאני מפנה את כל הדברים בעולם. הכול נראה חסר משמעות מול ההיקשרות לרבי. מאז שאני קטן קראתי סיפורי צדיקים וזה צמיד ריגש אותי מאד. כשהורדתי מצוות ראיתי שהאווירה שאני קורא בסיפורים ואווירת החיים שלי זה שני עולמות שונים לגמרי. שאין מה להשוות. היה שלב שהאמנתי שמה שהיה – היה פעם, כאלו צדיקים, שהיום יש רבנים שבמקרה הטוב יש להם שכל טוב ואהבה לעם, אבל הם אנשי כמו כולם. אצל חב"ד יותר מכל ההסברים השכליים, במשך הזמן כשלמדתי את השיחות של הרבי על פרשת השבוע ואת הביאור שלו על ביאורי רש"י לתורה, הבנתי. עם הזמן פשוט ראיתי בצורה הכי ברורה שהדבר היחיד שמזכיר לי את זה אלו סיפורים שהכרתי בתור ילד בן שש. זה הרגש. מבחינת השכל אפשר להרחיב על זה הרבה – זו תורה שלמה. הרבי נקרא רבי כי הוא ראש בני ישראל. כל העולם כולו יונק את החיות הרוחנית מהרבי וזה מפורש בגמרא. אבל אין לי מהצורך להביא ראיות לכך. בשבילי הוא ראייה לכל הדברים האחרים, שיש לי בהם אמונה מלאה אבל לא היה להם ערך מעשי ומורגש בדורנו אם לא היה הרבי שאפשר היה לראות במי מדובר.

חזרתי ארצה בדיוק לפסח ושבועיים אחר כך הלכתי לשיבה. תכננתי ללכת ישר אחרי החג אבל זה היה קשה. הצעד הראשון הוא תמיד מדרגה שצריך לדלג מעליה. ביום שהגעתי לשיבה ברמת

אביב היה הגמר של מכבי ביורו ליג. חשבתי אם להישאר לראות את המשחק או לנסוע לשיבה. החלטתי לנסוע, אבל ברמת אביב נזכרתי שיש קניון והחלטתי ללכת לצפות במשחק. הייתה לי קצת בושה – שהישיבה שכל כך חיכיתי להגיע אליה נמצאת כמה דקות ממני וגם שאנשים הסתכלו כי כבר הייתי עם כיפה והכול. פתחתי את החומש ולמדתי בפסקי הזמן. במחצית התקשר אלי שימי, שהיה אז בדיוק בארץ ושאל אותי איפה אני. אמרתי לו שאני בדרך לשיבה, רואה את הגמר. שימי אמר לי וזה היה לי ברור, שאני צריך לקום ולצאת. אמרתי לו שאין מצב. שימי אמר לי "תאר לך שאחד השחקנים יעצור פתאום באמצע המגרש ויחשוב על חסידות. הוא ידפוק לכולם את המשחק – ככה גם אתה. הורס לכולם. זו הזכות שלך, הישיבה". נשארתי קצת אבל שלוש דקות לסוף קמתי והבנתי שזה נכון. בדרך לשיבה הרחובות היו ריקים. ופתאום מחאו כפיים מכל החלונות. היה ברור שמכבי נצחו אבל הרגשתי שמוחאים לי כפיים. אז כבר מכבי לא עניינו אותי.

הגעתי לשיבה. הרב גולדברג, קרוב של שימי, היה אמור לקבל אותי. ציפיתי לפגוש מישהו עם זקן גדול. כשבאתי אמרו לי "בדיוק יש שיעור איתו" והכניסו אותי לכיתה. ראיתי שכולם שם חוזרים בתשובה, מכל מיני מקומות. ופתאום ראיתי שהרבה גולדברג נראה אחד מהם. בן עשרים וחמש, משהו כזה. בחב"ד הכול בפשטות. החיצוניות זה לא מה שחשוב. שימי לא הרשה לי לקרוא לו רב. זה עצבן אותו. תורת חב"ד מלמדת אותנו שקיום מצוות ועבודת השם זו המציאות הרגילה. לא מגיע לנו על זה פרס נובל וזה קשור ליחס שלי אל המשפחה והחברים. חברים כתבו לי להודו "כמה חבל! לא נוכל יותר לבלות ביחד". האי-מיילים הללו רוממו אותי. מה השתנה? אם אנחנו חברים באמת...אחר כך הלכתי לפגוש אותם בפאבים עוד כמה זמן. גם היום אני מרגיש הרבה יותר קרוב לחברים שלי מפעם. אני חושב שאם מרגישים קרבה למישהו באמת, זה הדדי. כתוב בקהלת "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם"⁹. כמו שבמים, כשאנחנו מסתכלים עליהם בבואה של הפנים – כך גם הלב שלך כשאתה מרגיש כלפי מישהו באמת – כך הוא גם מרגיש כלפיך. הלב ישר מחזיר אור.

היום אנחנו פחות נפגשים כי אני נמצא יותר בישיבה והרבה יותר קשה לשבת במקומות בגלל כשרות וסופי שבוע – זמן הבילוי העיקרי לא אפשריים מבחינתי. אבל אני יודע שזה עניין זמני. החלום הכי גדול שלי זה תמונה שאנחנו יושבים ביחד כל החברים, בתענוג, לומדים תורה. אותם חברה שגדלנו ביחד, עם כל השטויות שעשינו, עוסקים עכשיו בדבר האמיתי. אני בטוח לגמרי שזה ייקרה. הגאולה תבוא!

כתוב "שבע ייפול צדיק וקם"¹⁰. מה שזה אומר בשבילי זה לא שלמרות שייפול שבע פעמים יקום הצדיק. זה לא עונה על השאלה. מה שבאמת – העולם הזה כולו הוא צמצום. ירידה מהמציאות האינסופית והכלתו מוגבלת. הכול כאן מדוד ומצומצם.

אם ההגבלה הזו לא הייתה טובה, העולם לא היה נברא. אבל ההגבלה, ההצטמצמות תוך מה שמוגדר – ממנה אפשר לעלות.

צדיק לא יכול להיות צדיק בלי שייפול. הכרחי לו שיהיו לו נפילות. הנפילות הן שעושות אותו לצדיק. זה לא רק ירידה לצורך עליה – כמו זרימת הדם מהלב רצה ושוב. לכל יצור חי יש תנועה כזאת – לא יוכל להיות למעלה בלי שיהיה למטה. אין הבדל בין עליה לירידה. גם רגעי תסכול בתהליך נובעים מהרצון של האבא לנסות את בניו – לבדוק עד כמה הם נאמנים לו. אנחנו לא

⁹ ראה משלי, פרק כ"ז, 19
¹⁰ ראה משלי, פרק כ"ד, 16.

מבינים למה הוא רוצה לנסות אותנו ולא רוצים שינסו אותנו. ברגעים האלו מרגישים לבד ואין תשובות על כל דבר.

יש רגעים מאד קשים, אפילו לא רגעים כי זה לא זמנים. בחסידות קוראים לזה נקודות. יש שלבים שהם קשים ואפילו נראים לא טובים. "כי את יאהב השם יוכיח"¹¹. הייסורים הם באמת אהבה נסתרת ואני מאמין בזה, כמו כל יהודי. גם כשרע, המקום שבא ממנו הוא עזרה וטיפול ולא מתוך נקמה ועונש. זה בעיני לא ייתכן. למרות זאת קורה לנו שמגיעים למקומות אבודים. קשה לנו לקבל את ההסבר הזה ואנחנו באמת צועקים. גם אני צועק לפעמים "למה הטוב צריך להתחבא?". זה משהו שראיתי אצל הרבי שלא מספיקה לנו האמונה שהאל מביא טוב. אנחנו רוצים להרגיש את זה ומגיע לנו להרגיש את זה. אנחנו בנוי של הבורא ובסך הכול אנחנו בסדר. זה אחד הדברים הראשונים שלמדתי בחב"ד – הבחנתי באהבה שיש אחד לשני, בין הזוגות שמגיעים לשם, בתוך כל הצבעוניות והבלבול ההודי שמסביב. אהבה בין יהודים שינקה ממה שנראה על פני השטח. הרע הוא משהו חיצוני וטפל. הוא לא אנחנו. עלינו להסיר אותו ולא למשוך אותו אלינו. הצרות והייסורים באים ממצב זמני של כיסוי, למרות שלא תמיד יש את המילים להסביר את זה ולקבל את זה. כשסובלים – זה טוב לצעוק ומותר גם לבעוט, אבל צריך לדעת במי. לא בועטים למעלה. צריך לבעוט בבעיה, לא בכל הבית.

ז. שיחה עם אלישי, בן 26, נחלאות, ירושלים, 19.11.07

גדלתי בירושלים. אבא שלי ממרוקו ואמי מארצות הברית. שניהם לא נולדו בארץ. סבא שלי מצד אמא הוא רב קונסרבטיבי, אך כשאמי עלתה לארץ היא הפכה אורתודוקסית. אבא בא מרקע של כיפה סרוגה. גדלתי בתור ילד בחדרי תלמוד תורה שלוש שנים, גם מעניינים טכניים. בכיתה י"ב הייתי בשל"ף – פרויקט של בני עקיבא בעיירות פיתוח. לפני הצבא התחלתי בישיבה גבוהה בדימונה. לא מצאתי את עצמי שם ולקראת הצבא עברתי למכינה קדם צבאית בחמדת לחצי שנה. אחזור למשפחה – ההורים שלי הם דתיים, אך לא העבירו את הדת בצורה מעמיקה מבחינת שורשים ותכנים. היה ברור מה צריך לעשות, אך לא הייתה תשובה לשאלה "למה?". לא הייתה פנימיות ולא היה עומק. אבא מקפיד על כל ההלכות, אבל הוא לא תלמיד חכם מבחינת יכולתו להראות בתורה ואמא שלי אותו דבר. האחים שלי דתיים, כמו הורים, אבל חיפשו יותר משמעות. אחי הגדול הפך חילוני אחרי הגיוס ונשאר כזה. אני הבן השני. התגייסתי לסיירת גולני. אחרי שמונה חודשים התחלתי לחזור בשאלה. זה היה תהליך שעד היום אני לא יכול להצביע על מקורותיו. מבחינת הצבא, לא יצא לי להיות דתי בפועל. המסלול לא מאפשר להניח תפילין ולהתפלל. בשלב זה עדיין הייתי דתי בפנים. חיללתי שבת כי הייתי בכוננות – הדלקתי אור, נהגתי כשהגעתי הביתה הייתי גמור מעייפות. לא קמתי לתפילות ולא היה לי זמן ללמוד. במקביל, התעוררו שאלות שתמיד היו. אמונה צריך להחיות כל הזמן. השורש תמיד קיים כפוטנציאל, אבל צריך להפרות אותו כל הזמן. בשיעורים, בתפילות, בקיום מצוות. זה קורה במקביל לכל מיני שאלות קיומיות בי. סוגיית הרע בעולם, התפקיד שלי בו, המפגש עם חברה חילונית והחיים שהם עושים. שאלתי את עצמי "למה לא?". בשלב מסוים הרגשתי שאני חילוני וממש איבדתי את הזהות שלי. לפני זה הייתי דתי במלוא מובן המילה. כל ערכי היו מכוח הדת. בשביל זה קמתי

¹¹ ראה משלי, פרק ג', 12.

בבוקר. לא היה לי מאיפה לשאוב כוחות ועזבתי את מסלול הסיירת. לא הייתי מחובר לאלוהים וכוחותי הלכו. רציתי ללמוד בישיבה, לא אישרו לי ונשארתי במפקדה. כשהגעתי הביתה הייתי הולך לישיבות. הייתי גם בגבעות, רועה צאן. בתקופה הזו לא הייתי פה ולא הייתי שם. אחרי הצבא עזבתי לגמרי את הדת, אבל אני לא יודע אם הייתי חילוני במלוא מובן המילה. מבחינתי, להיות דתי זה להיות קרוב לשם. מבחינת פרקטיקה לא קיימתי מצוות, אבל הוא היה נוכח כל הזמן.

אולי הלכתי קצת למסיבות ועישנתי קצת סמים, אבל לא הלכתי עם עגילים והסתובבתי עם בחורות כל היום. כשהייתי אצל ההורים לא חיללתי שבת. איכשהו נשמרה המסגרת החיצונית. שנתיים אחרי השחרור נסעתי להודו. ככלל, קשה לי להצביע ולומר – בגלל זה או זה זה קרה. יש הרבה תת-מודע. רק ממרחק אני יוכל לומר – "זה נבע מפה", "בגלל זה כך קרה". ככה אני רואה את הדברים היום.

הנסיעה להודו הייתה מתוך רצון לשינוי. הרגשתי שאין לי משמעות לחיים, כיוון, ערכים. שאין לי שביל מה לחיות. נסעתי לבד. לגבי הודו – קודם כל זה זול. אתה יודע שאתה יכול להיות שם תקופה ארוכה. המקום נתפש בעיני כמקום של רוחניות וחיפוש. באותו זמן זה מה שרציתי. דמיינתי ישיבה באשראמים ובמנזרים, שיחות עם נזירים. לקבל תובנות, לנסות כל מיני דתות. בהודו גיליתי שזה לא ככה. התחושה בחודש הראשון הייתה איפה השינוי? איפה הרוחניות? בהתחלה הסתובבתי – ביקרתי במבצר, ראיתי מפל ושאלתי את עצמי "נו, מה? קיבלת תשובות לשאלות שלך על החיים?". לא, לא קיבלתי.

באיזשהו שלב התחלתי לעשן סמים בצורה מאסיבית, שזה קשור. כשאתה לא מוצא את עצמך ברובד מסוים של החיים אתה פונה למקומות אחרים. פגשתי הרבה ישראלים, גם מכרים מהארץ, אבל היו שבועות שלמים שהייתי לבד. מבחירה. כדי לא לאבד את החיפוש. מידי פעם היו לי תובנות וזה גם חלק מההבנה שלא אהיה כזה או כזה, שזהו בניין שלם. עשוי מאוסף של רעיונות. אני חיפשתי מפתח נקודתי. מפתח לאושר, לאלוהים, לחיים טובים. הבנתי שאין כזה. שזו הצטרפות של תובנות. הבנתי שבמקום המשמעות הגדולה אני צריך להתחיל לחיות את התשובות הקטנות. מבחינת חיפוש אחרי דתות אחרות – הבנתי שקשה לחפש דתות אחרות. ראשית מהבחינה הפרקטית – אני לא מכיר את השפה. כל דת, כדי לבחור אותה באמת ולהכריע אם היא בשבילך, זה מצריך המון זמן והשקעה וגם קיום פרקטי. כדי להיות מוסלמי, נוצרי או בודהיסטי אני צריך לחיות את זה לתקופה מסוימת. את היהדות הרגשתי שאני מבין רק כשקיימתי. אין דבר כזה ידע תיאורטי על דת. הבנתי שלמרות שאני יכול ללכת להרצאה על בודהיזם, אין בזה טעם. גם לא לקורס של שבוע – זה אלפי שנים של תורה.

גם צריך לחיות את זה ואני לא אדם שילך לחיות כבודהיסט שנה. מבחינה רעיונית, כשהבנתי שלא אבדוק את כל הדתות, הבנתי שיש שתי אפשרויות – או שאהיה אתאיסט, כי לא טוב לי עם נקודת ההתחלה שלי, או שאהיה יהודי דתי כמו שחונכתי. אבל אז הבנתי שאני לא רוצה להיות תוצר של חינוך או מפעל ומערכת שמייצרת דתיים. החלטתי להתחיל מהתחלה. או שאהיה אתאיסט או שאני חוזר לשורש שממנו באתי – מקום שכבר לא הייתי בו. בעזרת הכלים שצברתי – חברים שפה, ספרים, עבר – החיים שחייתי בכללותם.

נקודה שנייה – זו התשובה לשאלת האתאיסטיות. כשהייתי בהודו, ללא כל ערכים וגבולות הגעתי למקומות מאוד מאוד נמוכים. הבנתי שאני צריך אלוהים בחיים שלי. דת, תורה ומצוות. מערכת

של חוקים ונורמות. האפשרות שיש לי הייתה היהדות. עישנתי סמים ברמות מטורפות. הייתי עם בחורות. זה ריקבון. מי שהיה בהודו מכיר את זה. אין לך בשביל מה לקום בבוקר. בתור ישראלי שיוצא מבעות מדינת ישראל אתה רואה עולם. מיליוני אנשים. ואתה מרגיש שחייב להיות חוט מקשר ביניהם. בין כל הדתות והרעיונות. מכנה משותף, הסבר.

הייתי חצי שנה במזרח – ארבעה חודשים בהודו, חודש בנפאל וחודש בתאילנד. בתאילנד הייתה נקודה שהתחדדה לי – בחוף קופנגן. מי טורקזי, חול, עצי קוקוס. מקום מדהים. אמרתי לעצמי "מיליארד אנשים בעולם חולמים להיות איפה שאתה נמצא ואתה לא הבן אדם הכי מאושר". הבנתי שהאושר הוא לא פונקציה של מקום. הוא פונקציה של מימוש המהות שלך. דבר נוסף – בן אדם, אני, לא יכול להתנתק מהכלל. כלומר, גם אם יהיה לי הכי טוב בעולם וזה לא יהיה מחובר למשפחה, לחברים, לעם ישראל ומתוך זה לכלל העולם – לא אהיה מאושר. לא אממש את עצמי. לפני שנסעתי קניתי כרטיס פתוח, בתחושה שכל העולם פתוח בפני, גיאוגרפית ומנטאלית. אם ארצה להיות בודהיסט – אהיה כזה. אם ארצה לעשות כסף – אטוס לארה"ב. הייתה לי תובנה שאפשר לחיות בכל מקום. גם בתור פועל מסעדה באפריקה. הקיום הוא לא בעייתי, באף מקום. בעמק פרוואטי, ליד קהיר גגה, הלכנו ביער ופתאום ראינו נזיר הודי יושב בתוך גזע עץ חלול. הוא הזמין אותנו פנימה. שם הכה בי שכך הוא חי. שיש לו בית מהעץ, מים מהנחל, אוכל – עלים. להיות לבד, לדאוג לעצמך כדי לשרוד זה לא בעיה.

חזרתי ארצה אחרי חצי שנה ממקום שהמסע להודו כחיפוש נותן תשובות, אבל שזו לא הדרך של החיפוש. ברמה השכלית רציתי להבין אם יש אלוהים ואם הוא טוב למה יש רע בעולם. בהודו קשה לי לנהל בירור בנושא מול בודהיסט או סופי כי אין לי השפה וספרים לפתוח ולחפש בעצמי. עדיין לא הגעתי להבנה שאני הולך לחפש את זה בארץ, אבל הבנתי שהודו זו לא הדרך.

חזרתי ארצה ללא כל תוכניות ותובנות לגבי ההמשך. עבדתי כי הייתי צריך כסף ואחרי שלושה חודשים, בתקופת ההתנתקות, הרגשתי שיש לי שתי אפשרויות. או שאני טס לארה"ב. יש לי אזרחות, אני יכול לחיות כאמריקאי בלי כל הצרות שיש כאן. זה חידד לי שאני חי כאן מתוך בחירה. אפשרות שנייה הייתה להתחבר למצב בארץ. והחלטתי להתחבר. עברתי לגוש קטיף ותכננתי לעבוד בחקלאות. מבחינה פרקטית ישנתי אצל חברים שלמדו בבית מדרש של בוגרי צבא בעצמונה. בלי כל תוכניות התחלתי ללמוד והרגשתי שאני מתחיל לחזור בתשובה. התייחסתי לעצמי ככה ובניתי תוכנית לימודים כזאת. קראתי תנ"ך בלי שום פרשנויות. בעצמי. התחלתי לקרוא תהילים. בעבר, למרות שהייתי לומד טקסטים גבוהים, תהילים לא קראתי.

באתי ממקום של הרבה ענווה ופשטות. בהודו לא ראיתי פשטות כזאת, כי לא היה לי מפגש אמיתי עם דתות. ראיתי הרבה אנשים שהאמינו שהגנגס זורם בכיוון ההפוך, אנשים שאמרו לי שכל הצלמים בהודו שייכים לאל אחד. הבנתי שם שיש רעיונות מרכזיים שמשותפים לכל הדתות והתורות, אך לובשים צורות שונות בדתות שונות. בניסוח אחר – יש אמת אחת והתחלה אחת ועליה נעשו מניפולציות דתיות. נגיד הנצרות, מבחינתי, זו היהדות שקיבלה שינוי כיוון. בעצמונה למדתי כמעט שנה ובתוך זה חוויתי את ההתנתקות – אירוע שחידד לי את הצורך בדרך חיים. אנשים סובלים בעולם הזה כי הם לא הולכים לפי הדרך. כי הדרך הנכונה לא באה לידי מימוש. הדרך זו התורה. המצוות. כאלו היום אני במקום שאני יכול להגיד יש סבל בעולם ויש רע בעולם כי אנשים לא הולכים לפי המצוות ולא מקיימים את רצון השם. הוא מתגלה בתורה ובמצוות. מאז עצמונה הכיוון ההוא התחזק.

בעברי עברתי הרבה ישיבות במסגרת הציונית דתית – הכיפות הסרוגות. בהודו ובהתרחקות שלי הבנתי שיש הרבה דברים שמפריעים לי. לדוגמא – רעיון הכלליות. מה שחשוב זה עם ישראל, ארץ ישראל. הפרט די מאבד משמעות. הוא לא מעניין אף אחד. אני לא אומר שזה הרעיון של אנשי הציונות הדתית. ככה אני תפשתי אותו. חלק מרעיון החזרה בתשובה היה להחזיר את המושגים בתשובה, כלומר ללמוד אותם מחדש. קודם אמרתי שאני מאמין וגם עכשיו אני מאמין. מה ההבדל? – משמעות אחרת!

כדי לאזן את רעיון הכלליות פניתי יותר אל ברסלב, שנותנים יותר דגש על הפרט, ובכלל לחסידות. הייתי באומן בראש השנה האחרון. בגלל זה זכיתי באשתי לעתיד. ארוסתי. יש התייחסות גדולה לפרט – מקום להכיל תאוות ותחושות.

קשה לי להגיד מה הייתה האמונה אז, אך אני יוכל לומר מהי היום. לדעתי, כולם מאמינים – כל המציאות. הכול. כי אמונה זה קשר לאלוהים. וכולם קשורים לאלוהים - ברמה הבסיסית שהוא ברא אותנו והוא מחיה אותנו. אמונה זה שאלוהים נותן לך אמון ונותן לך חיים כל בוקר וכל רגע. אם לא היה נותן אז היית מפסיק להתקיים – כמו אבן, כמו דלת.

ואני מאמין בו שהוא מאמין בי. סומך עליו שייתן לי האפשרויות לממש עצמי, לעזור לי. אחרת לא היה פותח לי תשובה. כל אדם הולך לישון מתוך תודעה ואמונה שהוא יחיה בבוקר, שאם ישן על הקיר - הוא לא יקרוס. זה הבסיס. כולם מאמינים שהשמש תזרח מחר. אנשים חיים על סמך האמונה הזאת. לפי האמונה הזאת אדם מתחתן ומקים משפחה ובונה קריירה.

מבחינת דרך החיים בהודו ובכלל בעבר שלי, הבנתי שאני קטן. אני לעצמי לא יכול להתוות דרך איך לחיות את החיים, למנוע סבל, להביא את העולם למצב שהוא טוב. ביהדות ראיתי שיש פתרונות ותשובות. מתודה שלמה. מערכת של מעשים שמביאים אותי לזה, חוץ מזה שאני חלק ממסורת ארוכה. אבא שלי אמר לי שאני יהודי. הוא שמע את זה מאבא שלו, סבא שלי. זה חוזר אחורה עד אדם ראשון. זו יוהרה להגיד "אני לא מקשיב לזה. אנסה לחפש לבד". הנה – ניסיתי בהודו. לא הגעתי לשום דבר. אני חושב שכשישראל מחפש את עצמו הוא צריך להתחיל מהבית, אם הוא אמיתי.

בהודו נמשכתי למקומות יהודיים. לפעמים מסיבות נוחיות – לוחות מודעות, פרטנרים לטיולים וכו'... אבל גם תחושת ביתיות וגם במובן הדתי – ספרי קודש בעברית, לראות אנשים דתיים שומרי שבת (למרות שאחרי תפילת שבת הייתי יוצא החוצה לעשן סיגריה). הרגשתי שזה הבית הרוחני, אבל הרבה פעמים יצאתי מתוסכל כי נגעו בי שני העולמות. לא נתפשתי למקומות הללו. שאלתי "מה עזבתי את כל מה שאני מכיר כדי לברר יהדות בהודו?" – היה לי ברור שצריך להשקיע, כמו שעשיתי אחר כך בעצמונה. להקדיש שנה לבית מדרש.

היו תקופות שחשבתי שאם אהיה לבד לגמרי האמת תתגלה. תצא מתוכי. הבנתי שזה לא עובד ככה. היא באה גם מתוכך, אבל חייבת להיות מחוברת לאמת עליונה שנפתחת מלמעלה – אלוהים, תורה, חז"ל ודרך הרבנים של היום. ולכן בער לי להקשיב לשיעור בחב"ד או בבית היהודי. חיפשתי שיטה שמקיפה את כל החיים. צריך מינימום זמן במנזר התורני, בישיבה אשכנזים.

אם הייתי בהודו, במקום הכי רחוק, ולא מצאתי – אז אין לי לאן ללכת הלאה. מה? אסע לדרום אמריקה? ואם לא אמצא שם, אז לאלסקה? אין לזה סוף.

יש אנשים שיש להם כוח לחפש כל החיים. לי אין הכוחות האלו. חיפוש זה דבר מתיש. וגם – חיים פעם אחת.

היום ברור לי שהשם כיוון אותי – לחזור לארץ ולהתחיל עם היהדות. אחרי שנפגשתי עם היהדות לא הרגשתי ברירת מחדל או שלא מיציתי את שאר האפשרויות. גם כשהכרתי את ארוסתי לא הרגשתי שאולי אני מחמיץ משהו כי לא בדקתי דברים נכון. כשזה זה – זה זה. אתה מרגיש שלמות. חיבור.

היום אני במקום שבו אני מבין שכל מה שעברתי היה צריך לעבור וחייב לעבור ושבעתיד זה יכול לשמש לי כמנוף. זה רצון השם והרצון שלי. אם אצליח – זו שאלה. מניח שבחלק אצליח ובחלק לא. היום אני אומר – טוב שהייתי בהודו. אני שקט. חיפשתי, השקעתי. שלא אגיד לעצמי שזרמתי עם האמונה והדת. התנתקתי ועכשיו אני מקורי. אני עצמי. וגם מין נחת כזו – אני רואה אנשים שלא טיילו בעולם ולא חוו את העולם. תמיד מדגדג להם לחיות את התאוות הללו. לחיות את החופש המוחלט. אני הייתי בנקודת הקיצון הזו וראיתי שגם לא זה. זה מקור הנחת. אי אפשר לפתות אותי בסיפורים על חופש. הייתי שם ולא ולא הייתי חופשי. היום, כשההלכה יושבת לי על העורף ומשגעת אותי על קוצו של י', אני מרגיש הרבה יותר חופשי. אושר, כמו שאמרתי, זה פונקציה של המימוש העצמי.

הודו עדיין מפתה לעיתים. בחופש שלה. חווייתי שם המון. מבחינת האמונות שבה – אני מפחד. אני לא אדם של וודאות. אני אדם של שאלות. צריך לקבל החלטות מחדש בכל רגע, שאני מאמין, שאני דתי, שאני יהודי. זה אף פעם לא מובן מאליו. אני פוחד שבהודו שוב ייפתחו השאלות. ומצד שני – איני בן אדם שמפחד וסותם אוזניים. פשוט אין לי למה לנסוע לשם. אולי קצת לנוח ולראות נופים זו עוד סיבה שבגללה נסעתי. טיילתי הרבה גם בארץ, אבל חו"ל זה משהו אחר. את הנופים מהר מאד מיציתי ו...יש משהו של רבי נחמן "כשיש לאדם לב, אז כל המקומות של העולם הם שלו". אם אהיה מחובר לעצמי, אז הדירה ברחוב הירמון 9 בנחלאות תהיה נוף מטורף. אך אם אהיה רחוק מאלוהים, בהמי ומחובר לתאוות, אז גם אם אהיה באראונד אנאפורנה בנפאל, אתפעל אולי, אבל הדברים יישארו ריקים בעיני.

הרגשתי גם הרבה מצבי קיצון. סערות, בכי. הייתה לי בצבא תחושה שאני קרוע – גם חילוני וגם דתי, לא חילוני ולא דתי. בהודו הייתה נקודה, שהיא גם אישית. הייתי ברישיקש. חדר מעל הגנגס. זה קשור גם לחבר הכי טוב שלי שנהרג בדו"צ בצבא. זה ברמה האישית, מה שמעלה שאלות ברמה הדתית – למה אלוהים עושה את זה? אחרי שעישנתי הרבה סמים שם ברישיקש, בכיתי פעם ראשונה. קיללתי את אלוהים וצעקתי עליו. והבנתי – אם אני מקלל את אלוהים, אז יש אלוהים. יש מישהו שמכוון את העולם. עולם בלי אלוהים זה מפלצת. לא יכול להיות שהכול קורה סתם, ללא מחשבה. זה מאד מפחיד.

מצד אחד היום יש לי וודאות – זה מה שאני רוצה לעשות ולהאמין. זו הדרך שאני בוחר בה ומצד שני אין לי נקודה של וודאות ולכן זה נקרא אמונה. כשלמדתי, ראיתי שהרמח"ל מתייחס לכך ב"דרך השם". גם חז"ל. כשראיתי שיש התייחסות לחוויות שלי מהעבר ומעצמונה בכתבי הקודש, הרגשתי שאני יכול להתחבר לזה.

דבר אחד וודאי אצלי – הרצון. כלומר, אני רוצה שיהיה אלוהים. אם יש אלוהים באמת – אני יכול לקוות, יכול להאמין. אם התורה היא נכונה והיהדות נכונה – אין לי וודאות. הרצון שלי כזה. כשאני מאמין ברצון שלי – מזה אני מגיע לאמונה. הרב קוק כותב שחשוב שהאדם יחזור אל עצמו תחילה ומשם אל אלוהים. תמיד חייתי את הקונפליקט. האם אני רוצה להאמין בעצמי או באלוהים. האם נקודת ההתחלה מתחילה בי או מחוץ לי – באלוהים. בשלב מסוים מצאתי את

הזהות ביניהם. אלוהים מתגלה דרכי ואני גילוי של אלוהים. כשאני אומר אני רוצה – אם זה מזוכך ומבורר, ללא הסחות של תאוות ומיניות – זה בעצם מה שאלוהים רוצה. לגבי עבודת אלילים – זאת עבודה שנעדרת זיכוך ומודעות. הודי שעובד את שיווא באמת רוצה לעבוד את האלוהים שאני עובד, כמו שחילוני שהולך לדיסקוטק מחפש לממש את המהות והרצונות האלוהיים שלו, רק שאינו יודע איך. לא יודע לתת להם את המענה הנכון ופונה לכיוונים אחרים. זה קצת יומרני לדבר כך על אחרים ומצד שני כשאני מסתכל על היהדות, שלה יש את האמת כי היא אלוהית – לה יש הסמכות לפסוק שמילוני בני אדם בעולם טועים. כמו החילונים במדינה – שהם ממש עושים רע. כל טעות כרוכה בעונש, לא במובן הפדגוגי, אלא במובן שאם תטעה ותשגה לא יהיה שפע. ברמה הישראלית אני יכול לומר שבגלל שלא שומרים תורה ומצוות יש פיגועים, התנתקות, תאוות דרכים. היום אני לומד חינוך, מתוך אותו רצון לתקן. החלום שלי זה למצוא את המפתח לאושר ולחלק אותו לכל העולם. גם לחתולות. פרקטית, במקום שבו אני נמצא היום – זה אומר להעביר את התורה, המצוות והיהדות לעוד אנשים, רק שהיום איני מאמין בעצמי מספיק. הכוס צריכה להתמלא עוד הרבה עד שתשפיע. יש הרבה מה ללמוד. בהקשר של הודו, אני יכול להגיד שזה יכול להיות לי ליתרון, כי בהגיעי אל חילוני אוכל לספר לו שטעמתי, אוכל לספר לו שהייתי במקומות הכי אקזוטיים והכי יפים. אוכל לדבר איתו על סמך חוויה אישית. יש לי יכולת להכיל רעיונות ברמה האישית. אני גם לומד מחשבת ישראל באוניברסיטה מאותה מטרה – שהכול יהיה בפאזל. שישתלב בו בהרמוניה. אגב – גם האוניברסיטה. אם הודו זה חיפוש נפשי במישור הגיאוגרפי, האוניברסיטה זה מסע אינטלקטואלי. עם אותם מחוזות שאליהם ניתן להגיע – כל מיני מחקרים בנושאים נידחים, דעות שונות. הרצון הוא להכיל את הכול כדי שאם ארצה להאיר למישהו, לתת עצה – אוכל לעשות זאת בעזרת כלים של החיים שצברתי.

ח. שיחה עם אורי, בן 23, מעלה אדומים, 19.11.07

המשפחה שלי דתית לאומית. אני תמיד הייתי דתי, אבל תמיד חיפשתי את התכלית. לא מצאתי את השלמות. את הבוס המבוקש. התנוודדתי בתחום האפור של דתי ששומר על המצוות החשובות ולא שובר את הכלים, אך לא עד הסוף, עם חיפוש אחרי הדבר החסר. בתקופה הזו הגדרתי את עצמי מאמין וקיימתי מצוות, אך זה לא מילא אותי. לצורך העניין – הייתי גם דתי והייתי גם הרבה דברים אחרים. העולם, על פי המדרש, מורכב על פי התורה. כלומר, שהקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה ועל פיה ברא את העולם. אם התורה נתפשת כחיצונית לי, אני בבעיה. כלומר – הרגשתי חוסר התאמה וחוסר שלמות. אם תפילה היא דבר שאפשר להתכוון בו עד אינסוף, עשיתי את המינימום ביחס למקומות שלפי מה שאני מבין היום, יכולתי לקחת אותה. החוסר זה דבר שעמד לפעמים על הפרק בשיחות עם אנשים, אבל זה גם לא הטריד אותי מאד. כלומר לטשתי עיניים לכל הכיוונים. גם הכיוונים האחרים העסיקו אותי. החיפוש אחר התכלית היה עוד עיסוק, כמו כל האנשים קודם לשקיעתם בעצמם. החיפוש אחר ההבנה והחוויה שכל העולם מתחבר בסוף לדבר אחד. חוויה ללא הבנה זה דבר חסר ערך. הוא משפיע לרגע ונעלם. נדרשת הבנה. "המוח שולט על הלב" – חובה להבין כדי לחוות באמת.

בצבא שירתתי במחלקת בני ישיבות. הייתי ה"חפפן" במצוות, אבל תמיד היה לי חשוב הקטע הכללי – שתפילה תהיה בזמן. לא הייתי נכנס אליה, אבל הקפדתי שתהיה בזמן. אולי זה קשור לעצלנות ילדותית. אני חושב שכל התיכון הייתי עצלן, פשוט. צריך גם לשאול – האם אני לא מתחבר ומכאן העצלות או שנקודת המוצא היא עצלות ולא משנה ביחס למה. גם בתיכון נורא הפריע לי הקטע של הדת והייתי מחפף.

חודש אחרי השחרור, אחרי טראומת הגירוש במידה מסוימת, אם יש לזה קשר, הגעתי לתאילנד. יצאתי לטיול בלי הרבה מחשבה. תכננתי לנסוע להודו ואיכשהו תאילנד קפצה פתאום. הייתה לי ידידה שרצתה לנסוע, היינו אמורים לפגוש זוג ידידים נוסף ונסעתי. החלטתי סופית לנסוע רק יומיים לפני הטיול והייתי שם חודש.

בתאילנד פגשתי לראשונה את חב"ד, לעומק, ונפתח לי עולם החסידות שמאד השפיע עלי. קראתי את ספר התני"א ומצאתי בו דברים שלא מצאתי בשום מקום אחר.

כדתי, עשיתי שבת בבית חב"ד וכך הגעתי לקטע הזה. פגשתי את הרב נחמיה – רב בית חב"ד מבנגקוק והוא המליץ לי לקרוא את הספר. הוא הבטיח שזה ישפיע על הנפש שלי. פגשתי שם מטיילים ישראלים שדיברו על הודו בעיניים נוצצות. עם ניצוץ. מה גם שגם אני תמיד רציתי לנסוע להודו. אחרי חודש בתאילנד חזרתי ארצה ותכננתי את הטיול להודו. גרתי באותה תקופה ברחובות ושם למדתי את התני"א בחברותא. כבר בתקופה הזו בארץ הייתה התחזקות מסוימת. כבר קיבלתי כיוון. היה לי ברור שחסידות זה הדר אותו חיפשתי.

לכאורה – למה לנסוע? זאת שאלה. אני חושב שזו הייתה החוויה שחיפשתי. אותו בום חויתי ששאפתי לקבל. הרגשתי שאני צריך להיות שם. מי שחי את הדת והתורה מבין את הטומאה, אבל אדם שרוצה לחיות את הדת אבל חי את העולם החיצון כן צריך את הנסיעה. הנסיעה להודו בחברה שלי לא הייתה מקובלת, אך הייתה לגיטימית. נסיעה להודו לצורכי כיף היא בעייתית, אך לדוגמא, כשבת דודה שלי שהיא דתייה מינימאלית התלבטה אם לנסוע להודו, המלצתי לה לנסוע כי חשבתי ששם תתחזק. באופן מפתיע היא עכשיו לומדת במדרשה.

הרגשתי שהיא במקום קרוב לשלי. כמו שאמרה "מחשבתי חרדית, אבל במעשיי אני אפילו לא דתייה".

הייתי בארץ חמישה חודשים. החברותא לא הייתה דבר מרכזי בחיים באותו זמן. להודו טסתי לבד. במכוון. אני באופן כללי בעד טיול לבד. כשאתה לבד אתה לומד להכיר את המקום. לא כמו החברה בתאילנד שאתה בכלל לא מבין למה. לבד יותר חווים את המקום והודו זה המקום שבו החוויה הכי גדולה. ראיתי עוד מקומות – תאילנד, נפאל, ניו-יורק, וונצואלה. אין כמו הודו. שם אתה מרגיש שאתה חלק מהמקום. חלק מהכול. לחוש אותה. משהו בדיבור משתנה. גם הקשר עם ההודים. תמיד יש מגע איתם. ההודים זה עם שיותר מתחבר אליך.

אני חושב שהאדיקות של בני המקום השפיעה מאד. יש רוחניות ויש גשמיות. כמו שגשמיות יכולה להיות שלילית, כך גם רוחניות יכולה להיות שלילית. בהודו יש רוחניות מאד חזקה מצד הטומאה. מצד הסיטרא אחרא. בכל ההיסטוריה מדובר על רוחניות שלילית. לפני שהגעתי לא הבנתי עד כמה זו עבודה זרה. כשחשים משהו מאד שלילי, כדברי המדרש על האריה שיצא מקודש הקודשים בזמן שהתפללו חז"ל לבטל את העבודה הזרה. כשחז"ל ביטלו את כח העבודה

הזרה, התבטלה גם הנבואה¹². כשאתה נמצא במקום שטוף עבודה זרה, ייתכן וקל לך להתחבר יותר גם לקדושה. זה מאד מעלה אותך בחיובי.

כבר בשבוע הראשון פיתחתי סלידה מאד גדולה כנגד העבודה הזרה. בפושקר נתקלתי בכוהנים שנותנים פרחים ומבקשים כסף. גם לי הם שמו פרח ביד וניסו לגרור אותי. בשבילי זו הייתה נפילה כואבת. שנפלתי בפח קטן של עבודה זרה מבלי כמעט לשים לב. לא התפשרתי בקטע של הכסף. נתתי להם צמיד של גוש קטיפי, אבל הבנתי שמעורב בזה רק כסף. לא הייתה שם שום כוונה אמיתית של אמונה. הייתה לי סלידה נוראית. רציתי לנפץ פסלים של שיווא בכל מקום.

מצאתי אצל מי להתנחם – מקום להתייעץ בו – בבית חב"ד. דרך שימי, הרב של בית חב"ד. בית חב"ד בפושקר מאד חזק. אישית, אולי עשרות שחזרו דרכו בתשובה או לפחות התחזקו. שהיו חילונים קודם. יש לי הרבה חילוקי דעות איתו, במיוחד מהצד המשיחי - התפישה הכוללת, שזה שיעור בפני עצמו. הגעתי לבית חב"ד לשם קיום מניין ולשם אוכל כשר. הגעתי לשם מתוך רצון לדבר עם רבנים יראי שמיים שידריכו ויבינו אותי. המשבר היה שחטאתי בחטא עבודה זרה – אחת ממצוות ייהרג ובל יעבור. שמע, זה מבהיל. כואב הלב. דבר שאתה מכיר בו שזו עבירה איומה ונוראה ועשית אותה. יכול להיות לזה קשר למה שקרה אחר כך. בגלל בית חב"ד נשארתי בפושקר יותר ממה שתכננתי.

עד היום, בדברים מבוימים, בעיקר בקטע הלימודי, אני מרגיש את עצמי חב"דניק. שם התחיל הבום הגדול.

מה ששימי עשה, ויש לי ויכוח גדול שהוא עושה את זה, אבל עלי זה עבד – הוא הופך את העולם האמוני שלי על פניו. הוא הראה לי שכל מה שהאמנתי בו עד עכשיו לא נכון. הוא סתר כל מה שהציונות הדתית מאמינה בו והדגיש את המשיחיות. היום אני מבין שהכול אחד. הדת היא פנים שונים שמתחברים לאותו אחד. כמבולבל וכלא בקיא הרגשתי כמו ששימי אמר והלכתי לבדוק את הכול מחדש. היו דברים שאמר שלאחר בדיקה גיליתי שאינם נכונים, אבל זה לא משנה. זה מה שעורר אותי לשאול. לברר ולבדוק. יש עניין "שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים" – ואני בחנתי את הדברים מחדש. מספר ימים גרתי שם, הם הציעו לי לבוא, אבל רוב התקופה בפושקר התאכסנתי באואזיס גסט האוס הסמוך, זה גם המקום שכל הישראלים שרובצים שם.

דבר שליווה אותי כל הטיול זה השיח הישראלי בהודו – הדיבור התיאולוגי שלא מצאתי בארץ. אולי רק אחר כך, בצפת, שאליה עברתי כשחזרתי. השיח הזה לא נוגע רק ליהדות, אבל רוב מי שדיברתי איתו היה יהודי בסופו של דבר. החבריה שמגיעים לבית חב"ד, השאלות שלהם והשיח שלהם באים מאותו מקום. אפשר גם להגיד שבישיבה כל מי שלומד זה דתיים מגיל אפס ואין להם את השאלות ה'לכאורה' מובנות מאליהן. חבריי הלא דתיים מעולם לא היו מוטרדים בזה. בהודו אנשים שאולים את השאלות הללו. הם באמת מחפשים. זה באמת מטריד אותם.

הרגשתי שאין דתי ואין חילוני – כי כולם שואלים את אותן שאלות בסוף. בחב"ד ערכתי את הבדיקה העיונית וגיליתי דברים שלא גיליתי קודם. התנייא זה ספר שנתן לי תשובות רבות. עד היום קורה לי שמה שאני שואל עליו עונה לי בתנייא של יום אחרי. כל אחד יכול להתחבר אליו ולמצוא בו תשובות. זו גם הצטברות של דברים שפתאום נופל האסימון. הבום. זה תהליך שקורה. מחב"ד הגיע הקטע היותר עיוני והקטע היותר חווייתי שזו הודו.

¹² הכוונה היא למדרש המופיעה בתלמוד בבלי, מסכת יומא, דף סט, ע"ב.

כשאתה נמצא במקום של טומאה מאד גדולה, כל אור נוצץ מרחוק. זה משהו שאמרתי כבר אז. בהודו יש אנרגיה חזקה. קשה להסיר. אפשר לומר שזה פסיכולוגי, אולי ההרגשה הרוחנית. זה דבר שמרגישים. אתה מכיר בהם. אתה כל כך אוהב לשנוא אותם. לא כאנשים – את העבודה הזרה. אתה רואה פסלים ובא לך לבוא ולנפץ אותם תכף ומיד.

אם כל כך מרגישים את העוצמות, אתה יכול לבוא ולשאול "למה אתה לא חוזר לאור הגדול. לארץ?". והתשובה היא ששם אני מרגיש אותו. שם התחברתי לזה. שם נכון לאגור את הכוחות. יכול להיות שתחושת הייחוד בתוך כל העבודה הזרה, כשאתה האור הגדול, זה מה שנותן לך את זה.

כשארננו מניין בורנאסי, הרגשנו שאנחנו האור הכי גדול בעולם. במקום הכי טמא. זה קיבל משמעות אדירה. כשמישהו קרא "כשהם משתחווים לאבן"¹³ הוא הצביע לכל עבר. ההרגשה הזאת הייתה ברורה.

דווקא דיברתי עם ההודים על הפולחן שלהם. אנשים שונים נותנים תשובות שונות ומשונות. ההודים הפשוטים לא יודעים יותר מידי מה הם רוצים. הודי אחד אמר לי אני מאמין באל אחד – שיווא... יופי! הודי אחד אמר שלו יש האל הגדול שיש לו צורות שונות של ביטוי. אחד אחר אמר לי מין תשובה תמימה – כה אנחנו עושים. תעשה מה בראש שלך. הוא לא הבין יותר מידי מה הסרט.

קשה לי לומר עם מה יצאתי ממושקר, במה הייתי שונה. אני יודע שהייתי בגישות שונות לגמרי אף על פי שמדובר בתקופות קצרות של כמה שבועות. זה היה מאד שונה. דווקא בורנאסי, בגלל שחוויתי את עוצמת העבודה הזרה – עצם נשימת האוויר ספוג באלילות התחזקו אצלי התחושות וההבנות. הייתי שם שבוע, אפילו קצת פחות ומשם חופשה קצרה בנפאל. ליל הסדר הגדול בעולם, כידוע, ואז חזרה לדלהי ולרישיקש ולצפון הקלאסי. בתקופה הזו ביקרתי בבתי חב"ד איפה שהיו. אבל במקומות רבים, למשל בעמק פרוואטי לא היו. בתי חב"ד הפכו לנקודת דרך. גם אפשר היה להשאיר אצלם ציוד, גם היה אוכל כשר.

בהתחלה רציתי לעסוק ביוגה ובמדיטאציה. אבל מהר מאד הבנתי שיוגה זו עבודה זרה. אבל כשנחשפתי לחסידות הבנתי שזה מה שאני מחפש. כשהציעו לי לעשות יוגה כשרה, ללא עבודה זרה, סירבתי. אמרתי שאין לי צורך. שכבר מצאתי את מה שחיפשתי.

בדהראמשלה יכולתי לשאול את אותן שאלות בבית חב"ד ובילב היהודי. 'הלב היהודי' שזה לכאורה המקום שממנו אני מגיע, נתן לי המון איזון. כל הודו הייתה בוס אחד גדול. תהליך מאד זר. נון סטופ של שינויים ומחשבות. חזרתי כשנגמר הכרטיס – אחרי ארבעה חודשים. זו הסיבה שחזרתי. הקדוש ברוך הוא תזמן את זה בצורה מטורפת. בדיוק כשרציתי לחזור. אחרי שהתהפך אוטובוס שנסעתי בו, בין לה לקשמיר. בדיוק היה בדרך קטע ישר עם מדרון קטן. שם הוא התהפך. בנס לא בסיבובים עם כל התהומות. כמעט אף אחד לא נפצע. אמרתי "קיבלת מה שהיית צריך לקבל, יאללה – תחזור הביתה", אמרתי "לא רק שההרים האלה כבר לא עושים לי את זה, גם לסכן את החיים שלי בשביל זה?". אחרי זה אי אפשר לנסוע שם יותר, בדרכים הנוראיות.

¹³ איזכור הגויים הסוגדים לאבן מופיע בכמה מקומות, למשל במסכת עבודה זרה. אולם בנוסחי התפילה ובפרט בקידוש, לא מצאתי אף קטע כזה. הציטוט הקרוב ביותר בתוכנו נמצא בתפילת "עלינו לשבח" שנאמרת בסופה של כל תפילה: "שהם משתחווים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע".